

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.2 การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน
 - 2.2.1 ความหมายและขอบเขตการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน
 - 2.2.2 การวางแผนงบประมาณ
 - 2.2.3 การคำนวณต้นทุนการผลิต
 - 2.2.4 การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง
 - 2.2.5 การบริหารงานทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ
 - 2.2.6 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ
 - 2.2.7 การบริหารสินทรัพย์
 - 2.2.8 การตรวจสอบภายใน
- 2.3 ความคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ
 - 2.3.1 ความหมายและขอบเขตของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3.2 การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ
 - 2.3.3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
 - 2.3.4 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.3.5 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.3.6 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
 - 2.3.7 ประเมินคุณภาพการศึกษา
 - 2.3.8 การทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
 - 2.3.9 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 สรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย

2.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กมล สดุดประเสริฐ (2541 : 2) ให้ความหมายของ “การศึกษาพื้นฐาน” (Basic Education) ว่าในสหรัฐอเมริกา การศึกษาพื้นฐาน หมายถึง การสอนให้มีทักษะในการสื่อสาร คิดคำนวณและเข้าสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถอ่านออกเขียนได้ คำนวณเป็น สามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อไป รู้จักโลกแห่งงาน หน่วยสวัสดิการสังคม ทำงานกับนายจ้างได้ รู้จักการบริโภคที่เหมาะสม รู้จักปรับปรุงสุขภาพ (Cartwright. 1970 : 407 ; อ้างถึงใน กมล สดุดประเสริฐ. 2541 : 2) องค์การยูเนสโก ให้ความหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า “การศึกษาสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ให้มีโอกาสได้เรียนรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ปลูกฝังให้เกิดความอยากรเรียน อยากรู้ มีทักษะในการเรียนด้วยตนเอง รู้จักถาม สังเกต วิเคราะห์ ตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น” (Edgar Faure. 1972 : 162 ; อ้างถึงใน กมล สดุดประเสริฐ. 2541 : 2) ที่ประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Conference on Education for All : WCEFA) ซึ่งจัดขึ้นที่จอมเทียน จังหวัดชลบุรี ประเทศไทย เมื่อปี 1990 ให้ใช้คำว่า “การตอบสนองความต้องการทางการเรียนขั้นพื้นฐาน” (Meeting Basic Learning Needs) มากกว่าการใช้ “การศึกษาพื้นฐาน” อย่างไรก็ตาม ต่อมากำว่า “ความต้องการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน” (Basic Learning Needs) กับคำว่า “การศึกษาพื้นฐาน” ก็มีการใช้แทนกันบ่อยๆ ดังนั้นที่ประชุมจึงได้นิยามศัพท์ 2 คำ ดังนี้

1) ความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน (Basic Learning Needs) หมายถึง ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม ที่จำเป็นสำหรับบุคคล เพื่อความอยู่รอด ปรับปรุงคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ต่อเนื่อง

2) การศึกษาพื้นฐาน (Basic Education) หมายถึง การศึกษาที่ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนในระดับต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานให้แก่การเรียนรู้ต่อไป เช่น การศึกษาสำหรับเด็กวัยเริ่มต้น การศึกษาระดับประถม การสอนให้รู้หนังสือทักษะความรู้ทั่วไป ทักษะเพื่อการดำรงชีวิต สำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ ในบางประเทศ การศึกษาขั้นพื้นฐานยังขยายขอบเขตไปถึงระดับมัธยมศึกษาด้วย

แผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2535 (กรมสามัญศึกษา. 2541 : 114) กล่าวไว้ในหมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษาว่า “5. ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน อย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น” แสดงว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2540 : 16) กล่าวไว้ในมาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

ระบบการศึกษาของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 11) กล่าวไว้ในมาตรา 16 “การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาที่จัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา” หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้และโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงกรมอาชีวศึกษาและศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในที่นี้หมายถึงโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้จัดการศึกษาให้เป็นไปตาม ความมุ่งหมายและหลักการ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 7) ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิต สติปัญญา ความรู้คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองตามระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีการเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองอย่างต่อเนื่อง”

สรุป ภาระหน้าที่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การจัดการศึกษาให้สนองกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อสนองหลักการดังกล่าว สถานศึกษาต้องมีระบบการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (ผลงาน คือ ผู้เรียน) กับการที่สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา (คุณภาพการศึกษา คือ มาตรฐานของสถานศึกษาทั้งด้านผลผลิต ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย)

2.2 การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

2.2.1 ความหมายและขอบเขตการบริหารงานงบประมาณ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 20) หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและจัดการศึกษา มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และในภารกิจตามหมวด 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 26) ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา กำหนดว่า

- 1) ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมมาใช้
- 2) รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคลให้แก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกชนอย่างทัดเทียม และจัดสรรเงินเพิ่มเติมแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
- 3) จัดสรรงบประมาณและการลงทุนให้แก่สถานศึกษาของรัฐโดยคำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษา
- 4) ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ควบคู่กับระบบการบริหารการเงินและบัญชี ระบบตรวจสอบติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่าย เพื่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance – Based Budgeting : PBB)

แนวทางการบริการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน (กรมสามัญศึกษา กองแผนงาน. 2545 : 2)

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเป็นระบบงบประมาณที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรหรืองบประมาณที่ใช้ไปกับผลผลิต (Output) หรือผลลัพธ์ (Outcome) ที่จะเกิดขึ้นโดยมีเงื่อนไขในการบริหารจัดการที่จะทำให้ผู้บริหารครู-อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดทั้งสร้างความร่วมมือกับชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจะเน้นการดำเนินงานที่ได้ผลผลิตมากที่สุด โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด การดำเนินงานให้มีประสิทธิผลมุ่งเน้นให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษา ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของรัฐบาลเป็นสำคัญ

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จึงเป็นระบบการบริหารงบประมาณโดยเน้นให้สถานศึกษามีการบริหารงานเชิงระบบ โดยร่วมกันคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมทำ มีกำหนดเป้าหมาย แผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) การประเมินผลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการกำหนดภารกิจ และผลผลิตการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 3-5 ปี เพื่อเป็นเงื่อนไขในการใช้จ่ายงบประมาณแบบเงินก้อน (Block grant)

การพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ลงนามร่วมกับสำนักงานประมาณเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2542 ในการกำหนดข้อตกลงเพื่อดำเนินการตามโครงการปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณด้านการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) ปรับเปลี่ยนงบประมาณ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลตอบแทนในการใช้จ่าย
- 2) เพิ่มบทบาทและการกระจายอำนาจไปยังผู้บริหารหน่วยงานทางการและสถานศึกษา เพื่อให้สามารถรับผิดชอบในการจัดการการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 3) พัฒนารูปแบบในการจัดงบประมาณด้านการศึกษาที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นในเรื่องประสิทธิผลในการใช้จ่าย ให้ตรวจสอบต่อวัตถุประสงค์ของรัฐบาล

การพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษา

ในการพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายจะต้องมีการสร้างความเข้าใจ และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่ ครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา จึงเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการใช้งบประมาณในการบริหารจัดการตามมาตรฐานการเงิน 7 ด้าน (Hurdles) คือ

- ด้านที่ 1 การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning)
- ด้านที่ 2 การคำนวณต้นทุนผลผลิต (Output Costing)
- ด้านที่ 3 การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement Management)

ด้านที่ 4 การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ (Financial Management and Budget Control)

ด้านที่ 5 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน (Financial and Performance Reporting)

ด้านที่ 6 การบริหารสินทรัพย์ (Asset Management)

ด้านที่ 7 การตรวจสอบภายใน (Internal Audit)

2.2.2 การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning)

การวางแผนงบประมาณเป็นการวางระบบบริหารการเงินของโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการบริหารการเงิน ตามแนวทางบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management : SBM) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมในทุกระดับ การบริหารจัดการตนเอง และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยสถานศึกษาต้องแสดงรายได้และแผนการใช้จ่ายเงิน มีการควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานทางการเงินให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด มีระบบข้อมูลที่เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน และครอบคลุมการดำเนินงานทางการเงินทุกด้าน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานบริหารการเงินมีหน้าที่เสนอเป้าหมายและความต้องการงบประมาณสถานศึกษาผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยเมื่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับอนุมัติงบประมาณแล้ว จะดำเนินการจัดสรรงบประมาณลงสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลงสู่สถานศึกษาโดยการจัดสรรเงินจะต้องคำนึงถึงหลักการของความเป็นธรรม ความเสมอภาค การเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการลงทุน โดยสถานศึกษาจะต้องดำเนินการใน 3 ประการ คือ

1) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายในและภายนอกของสถานศึกษา เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของสถานการณ์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และผลผลิต ผลลัพธ์ และแสดงทิศทางในการดำเนินการของโรงเรียน

2) กรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework : MTEF) เป็นกรอบการวางแผนงบประมาณล่วงหน้าระยะ 3-5 ปี เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติว่าจะได้รับงบประมาณการดำเนินงานตามโครงการ

3) การประเมิน (Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลงานและผลสำเร็จ รวมทั้งเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับแต่งและตรวจสอบระบบของการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกหลักที่สำคัญที่จะทำให้ระบบของการวางแผนงบประมาณมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับสถานศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 6)

ด้านที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา SWOT Analysis จำแนกเป็น

2 ประเภท

- สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ได้แก่ ปัจจัยต่างๆ ภายนอกระบบสถานศึกษา ตั้งแต่ ระดับท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ ภูมิภาค ที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาทั้งโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats)

- สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) ได้แก่ ปัจจัยต่างๆ ภายในระบบโรงเรียนที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ซึ่งไม่ได้หมายถึงปัจจัยภายในอาณาบริเวณขอบเขตรั้วโรงเรียนเท่านั้น แต่รวมถึงปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนด้วย เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพสถานศึกษา คือ การตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันให้เห็นสภาพของโรงเรียนที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เพราะถ้าข้อมูลสารสนเทศไม่ถูกต้องไม่ตรงกับความเป็นจริงการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมก็จะเบี่ยงเบน ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการประเมินสภาพการจัดวางทิศทาง และการกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่จะนำไปพัฒนา และแก้ปัญหาจะไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติการทำให้ลุล่วงอย่างมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ สถานศึกษาควรมีข้อมูลดังนี้

- (1) ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
- (2) ข้อมูลนักเรียน
- (3) ข้อมูลครูและบุคลากร
- (4) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- (5) ข้อมูลอาคารสถานที่
- (6) ข้อมูลชุมชน
- (7) ข้อมูลสภาพการเงินและงบประมาณ
- (8) ระบบบริหารและกระบวนการวางแผน ติดตาม การประเมินผลและ

รายงาน

(9) กิจกรรมตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

(10) มาตรฐานการศึกษาในสถานศึกษาจากการจัดทำรายงานประเมินคุณภาพ
ภายในของสถานศึกษา

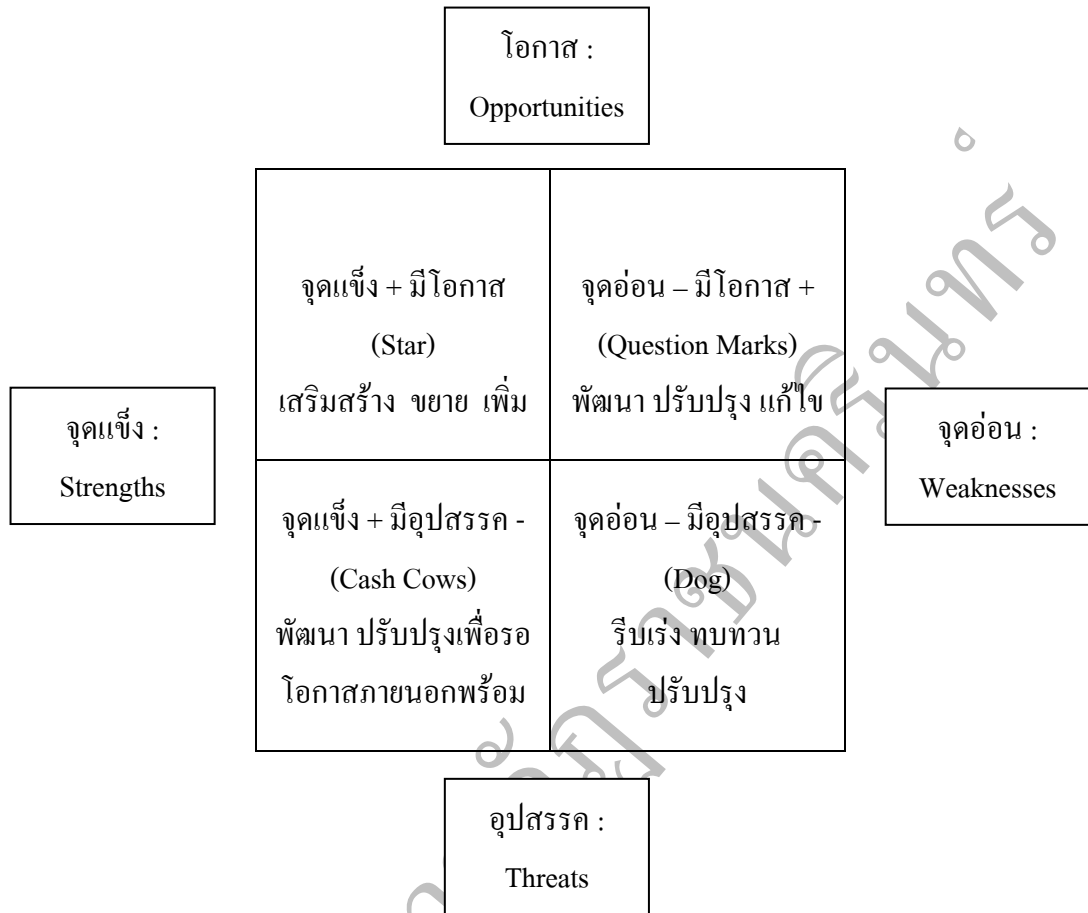
ก. จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน
สถานศึกษาที่เป็นข้อดีหรือข้อเด่นหรือจุดแข็ง ที่จะส่งผลให้การดำเนินการของสถานศึกษาได้รับ
ผลผลิตที่ดี เช่น มีระบบโครงสร้างบริหารงานที่ดีมีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย
อยู่ในเกณฑ์สูง ผู้ปกครองพึงพอใจ ฯลฯ

ข. จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน
สถานศึกษาที่เป็นจุดอ่อน ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาได้รับผลผลิตที่ไม่คุ้มค่า เช่น
การปฏิบัติงานโดยไม่มีการวางแผน ครุมีคาบสอนมากเกินไป มีระบบการบริหารจัดการที่ขาดคุณภาพ

ค. โอกาส (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อม
ภายนอกของสถานศึกษาที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนทำให้ภารกิจของสถานศึกษาประสบ
ความสำเร็จมากขึ้น เช่น ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
และเห็นความสำคัญการจัดการศึกษา ฯลฯ

ง. อุปสรรค (Threats) หมายถึง ปัจจัยหลักของสภาพแวดล้อม
ภายนอกสถานศึกษาเป็นอุปสรรคภัยคุกคามหรือข้อจำกัดที่ส่งผลให้การดำเนินการของสถานศึกษา
ไม่ประสบผลสำเร็จ เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากไร้ ฯลฯ

เมื่อดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา
แล้วนำมาสรุปตารางสัมพันธ์แบบเมตริก (SWOT Matrix) ผลการประเมินสถานภาพของ
สถานศึกษามีความโน้มเอียงได้เป็น 4 กรณี ดังนี้

ภาพ 2 ความสัมพันธ์แบบเมตริก (SWOT Matrix)

(ที่มา : กรมสามัญศึกษา. 2544 : 32)

ด้านที่ 2 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง การมองภาพอนาคตของสถานศึกษาที่ทุกๆ คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษานั้น มีส่วนร่วมในการกำหนด โดยนำผลจากการวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษาว่าอยากเป็นอย่างไรในอนาคต (What to be)

พันธกิจ (Mission) หมายถึง แนวทางที่สถานศึกษาจะดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด ภายในระยะเวลา 3-5 ปี โดยผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินการของสถานศึกษา คือ นักเรียน

เป้าประสงค์ของสถานศึกษา (Corporate objective) หมายถึง ความคาดหวังสำคัญที่สถานศึกษาต้องการให้เกิดขึ้น โดยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจ

ด้านที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา (กรมสามัญศึกษา, การจัดทำแผนกลยุทธ์และกรอบงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้านาระยะปานกลาง. 2544 : 55-56)

การกำหนดกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่สถานศึกษาเลือกวิธีการที่จะใช้ในการปฏิบัติ และพันธกิจที่มีความเป็นไปได้ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ภายใต้กระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งด้านที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค โดยเลือกวิธีการที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติ คุ่มค่า คุ่มทุน และต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ดังนั้นสถานศึกษาต้องค้นหาวิธีการที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขของเวลา ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

(1) กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ครอบคลุมผลการดำเนินงานระดับผลกระทบ (Impacts) ซึ่งสะท้อนวิธีการดำเนินการในวงกว้าง ที่ไม่บอกรายละเอียดของการปฏิบัติในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผลการดำเนินงานระดับผลกระทบจะยึดกลุ่มผลประโยชน์หลักที่กระทบโดยตรง 4 กลุ่ม คือ นักเรียน ครู โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ฉะนั้นกลยุทธ์ระดับองค์กรสถานศึกษาจะต้องนำไปใช้จัดทำเป็นแผนงาน (Programs) ของสถานศึกษา

(2) กลยุทธ์ระดับแผนงาน (Business Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ครอบคลุมผลการดำเนินงานระดับผลลัพธ์ มีวิธีการดำเนินการในวงแคบมีรายละเอียดเล็กน้อย ยังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ กลยุทธ์ระดับแผนงาน สถานศึกษาต้องนำไปจัดทำเป็นโครงการ (Project) ของสถานศึกษา ภายใต้แผนงานใดแผนงานหนึ่ง ฝ่ายบริหาร

(3) กลยุทธ์ระดับโครงการ (Functional strategies) เป็นกลยุทธ์ครอบคลุมผลการดำเนินงานระดับผลผลิต (Output) ที่มีรายละเอียดการปฏิบัติชัดเจน สถานศึกษานำไปใช้เป็นกิจกรรมภายใต้โครงการใดโครงการหนึ่ง ผู้รับผิดชอบ คือ หัวหน้าฝ่าย/งาน/กลุ่มสาระ

การกำหนดกลยุทธ์ในสถานศึกษา จึงต้องสร้างกลยุทธ์ระดับองค์กรและกลยุทธ์ระดับแผนงาน

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เน้นให้ความสำคัญต่อผลผลิต ผลลัพธ์ หรือจุดมุ่งหมายปลายทางที่เกิดจากการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงมุ่งหมายจึงเป็นการระบุผลลัพธ์ของกลยุทธ์ระดับแผนงาน

ด้านที่ 4 การกำหนดผลผลิต ผลลัพธ์และตัวชี้วัด

ผลผลิต (Outputs) หมายถึง สิ่งของหรือการบริการที่เป็นรูปธรรมและรับรู้ได้ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษา คือ นักเรียน

ผลลัพธ์ (Outcomes) หมายถึง ผลประโยชน์ หรือผลผลิต หรือผลสำเร็จ ปลายทางที่เกิดจากการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนด และจะนำเอาผลผลิตไปใช้อย่างไร

วัตถุประสงค์เชิงเป้าหมาย เป็นการระบุผลลัพธ์ขององค์กรที่เกิดขึ้น ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะจะบ่งบอกถึงความสำเร็จของกลยุทธ์ที่เลือกใช้ กลยุทธ์ระดับแผนงานที่มีวัตถุประสงค์เชิงจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จจะเป็นการพิสูจน์ทราบผลการปฏิบัติงานได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ เป็นตัวบ่งชี้หรือดัชนีชี้บ่งหรือสิ่งบอกความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ

แนวทางการเขียนโครงการ

การเขียนโครงการมีหลายประเภท แต่ที่นิยมนำมาเขียนมี 2 วิธี คือ

(1) การเขียนโครงการแบบประเพณีนิยม (Conventional Method) การเขียนโครงการนี้มี “วิธีคิด” จากการพิจารณาทรัพยากรหรืองบประมาณ เป็นตัวตั้ง จะเขียนแบบพรรณนาความประกอบด้วย โครงการ หลักการ เหตุผลที่แสดงความจำเป็นและความสำคัญของโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผลที่คาดว่าจะได้รับ

(2) การเขียนโครงการแบบเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework Method) การเขียนโครงการนี้มี “วิธีคิด” เริ่มต้นจากการกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางว่าหน่วยงานต้องการให้เกิดผลในระดับโครงการและระดับแผนงานอย่างไร เพื่อให้ได้ผลผลิตตามพันธกิจ และต้องประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไร เป็นวิธีการคู่ขนานกับการทำงบประมาณแบบแผนงาน (Program Budget) และเหมาะสมสำหรับงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting)

กรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (Medium – Term Expenditure Framework : MTEF)

การประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (MTEF) คือ การประมาณการรายจ่าย (3-5 ปี) ของฐานค่าใช้จ่ายของแผนงานและโครงการที่หน่วยงานได้รับเป็นปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องไปตลอดปีงบประมาณ และนำไปจัดสรรงบประมาณสำหรับปีต่อไปในอนาคต โดยสมมติฐานว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่สำหรับแผนงานต่างๆ เหล่านั้น (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 7)

ด้านการจัดทำ (MTEF) ของสถานศึกษา

1) สถานศึกษาต้องกำหนดกรอบระยะเวลาของ (MTEF) โดยกำหนดว่าปีใด เป็นปีที่ขอตั้งงบประมาณ เรียกว่า “ปีงบประมาณ” และปีที่คาดคะเนต่ออีก 3 ปี เช่น

- ปีงบประมาณปัจจุบัน คือ ปี 2546
- ปีที่ขอตั้งงบประมาณหรือปีงบประมาณ คือ ปี 2547
- ปีคาดคะเนต่ออีก 3 ปี คือ ปี 2548 ปี 2549 และปี 2550

2) งบประมาณการรายรับของโรงเรียนเป็นรายปี สถานศึกษาต้องคาดคะเนรายรับของสถานศึกษาทุกประเภท ได้แก่ เงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ เงินบริจาคและเงินอื่นๆ โดยคาดรายรับแต่ละประเภทเป็นรายปีให้ครบทุกปีตามกรอบระยะเวลาของ (MTEF)

3) คาดคะเนจำนวนนักเรียนที่โรงเรียนจะรับได้ในช่วงกรอบระยะเวลาของ MTEF จำนวนนักเรียนที่คาดคะเนได้ นำมาคำนวณอัตราค่าจ้างครู อาคารเรียน อาคารประกอบ ครุภัณฑ์ และอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน

4) กำหนดผลผลิตหลักของสถานศึกษา

ผลผลิต (Output) แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

(1) ผลผลิตหลัก (Final Output) คือ บริการที่สถานศึกษาจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเข้ามาศึกษาได้จบการศึกษาออกไป เช่น

ผลผลิตที่ 1 นักเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย

ผลผลิตที่ 2 นักเรียนได้รับการยกระดับคุณภาพเต็มตามศักยภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ

ผลผลิตหลักทั้งสองทุกสถานศึกษาจะต้องมี เพราะเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาที่จะต้องจัดการศึกษาให้นักเรียนได้รับโอกาสอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ แต่บางสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เป็นพิเศษ เช่น โรงเรียนมัธยมสังคีตที่เน้นดนตรี ก็จะมีผลผลิตเพิ่มจากผลผลิตที่ 2 เป็นผลผลิตที่ 3

(2) ผลผลิตรอง (Intermediate Output) คือ ผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินงาน/โครงการ ซึ่งยังเป็นผลผลิตหลักโดยตรง แต่จะส่งผลให้เกิดผลผลิตหลักภายหลัง เช่น โครงการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ผลผลิตหลักของโครงการนี้อยู่ที่ตัวครู ซึ่งครูต้องนำความรู้นี้ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนจึงส่งผลต่อผลผลิตหลักของสถานศึกษา คือ นักเรียน ได้รับการพัฒนาคุณภาพด้านทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

5) พิจารณาผลผลิตของโครงการตามแผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษากำหนดว่าผลผลิตใดเป็นผลผลิตหลัก ผลผลิตใดเป็นผลผลิตรอง จัดแยกกลุ่มเป็นรายปี แสดงในตาราง MTEF

6) กำหนดงบประมาณสำหรับ Final Output แต่ละตัวในแต่ละปี

2.2.3 การคำนวณต้นทุนผลผลิต (Output Costing)

ต้นทุน (Cost) หมายถึง ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายทั้งหมด (Expenses) ที่ใช้ในกระบวนการ (Process) ประกอบกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดผลผลิต (Outputs)

แนวทางการคำนวณต้นทุนผลผลิตของสถานศึกษา

การคำนวณต้นทุนผลผลิต ใช้วิธีการคำนวณต้นทุนรวม (Total Cost หรือ Full Cost) โดยรวบรวมข้อมูลงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ จำแนกตามหมวดงบประมาณ 5 หมวด คือ

- 1) งบบุคลากร หมายถึงงบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์ให้จ่ายเพื่อบริหารงานบุคคลของรัฐ เช่น เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว
- 2) งบดำเนินการ หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์ให้จ่ายเพื่อบริหารงานประจำ เช่น ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค
- 3) งบลงทุน หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้จ่ายเพื่อการลงทุน เช่น ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- 4) งบเงินอุดหนุน หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์ให้จ่ายเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินการ หรือจ่ายเป็นค่าบำรุงแก่หน่วยงานของรัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาค่าบาล กองทุน เอกชน หรือกิจการอันเป็นสาธารณะประโยชน์
- 5) งบรายจ่ายอื่น หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์ที่เข้าลักษณะประเภทงบรายจ่ายใดงบรายจ่ายหนึ่ง หรือรายได้ของสถานศึกษาที่ได้จากแหล่งอื่น

2.2.4 การจัดการระบบการจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement Management)

การจัดหาเพื่อให้ได้วัสดุที่มีคุณภาพ รวดเร็ว ราคาเหมาะสม ทันเวลา ฝ่ายจัดหาควรดำเนินการ ดังนี้

1) กระบวนการจัดหา เพื่อให้การจัดหาสามารถสนองความต้องการของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

(1) สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ด้วยการจัดหาพัสดุและบริการให้ต่อเนื่องเพื่อให้มีการดำเนินงานไม่หยุดชะงักเนื่องจากขาดพัสดุ

(2) ทำการซื้อโดยมีต้นทุนต่ำและแสวงหาสิ่งที่มีคุณค่าดีที่สุดในราคาที่ต้องจ่ายไป

(3) รักษาคุณภาพของพัสดุที่จัดซื้อให้อยู่ในมาตรฐานที่ดีสำหรับการใช้งาน

(4) แสวงหาความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ในสถานศึกษา ทำให้ทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการใช้งานพัสดุแต่ละประเภท และสามารถสนับสนุนพัสดุได้ตรงตามวัตถุประสงค์

2) กลยุทธ์ในการจัดหา ควรวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้กิจกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมสูงสุดในการสร้างผลประโยชน์ของสถานศึกษา และมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน มีคู่มือในการปฏิบัติการให้มีความคล่องตัวในกระบวนการจัดซื้อและมอบอำนาจในการใช้ความชำนาญตามหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้าง

3) แผนปฏิบัติการด้านกลยุทธ์ เพื่อให้มีการจัดซื้อจัดจ้างดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลดีต่อสถานศึกษาในการจัดหาพัสดุควรปฏิบัติดังนี้

(1) ปรับแบบแผนการซื้อให้ทันสมัยอยู่เสมอ

(2) จัดหาแหล่งขายที่มีความชำนาญด้านเทคนิคและการบริการ

(3) ทบทวนการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะโดยเฉพาะ

(4) ส่งเสริมให้มีการเช่าพัสดุมากกว่าการจัดซื้อ

(5) ให้มีการควบคุมพัสดุอย่างมั่นคง ปลอดภัย

(6) แสวงหาแหล่งขายพัสดุที่มีคุณภาพ

(7) จัดเก็บพัสดุสำรองไว้ให้เพียงพอกับความต้องการ

4) วิธีการจัดซื้อจัดจ้าง คือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

2.2.5 การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ (Financial Management and Budget Control)

การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณมีความสำคัญ ที่จะประกันว่างบประมาณที่สถานศึกษาได้รับนั้น นำไปสู่การใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ต้องดำเนินการ ดังนี้

1) ความสำคัญของการบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการตัดสินใจ ดังนั้นผู้บริหารต้องยึดหลัก 3 ประการ

(1) การหาแหล่งงบประมาณ สถานศึกษานอกจากได้รับจัดสรรงบประมาณจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ตามที่ได้เสนอขอตั้งงบประมาณประจำปีตามแผนงาน งาน/โครงการ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการจัดหางบประมาณ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการบริหาร

(2) การจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารต้องจัดสรรงบประมาณตามแผนงาน งาน/โครงการ ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับต้นทุนและผลผลิต การจัดซื้อจัดจ้าง

(3) การปฏิบัติตามนโยบายการเงิน เพื่อให้การบริหารทางการเงินเกิด ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ต้องมีการกำหนดผลการดำเนินงาน การกำหนดตัวชี้วัด และการประเมินผลการดำเนินงาน

2) ระบบบัญชีและการควบคุมบัญชี

การบัญชี คือ การบันทึกรายการทางการเงินทั้งในด้านรายรับและรายจ่าย การโอนบัญชี การแยกประเภท การสรุปผล

3) การควบคุมงบประมาณ

หลังจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ผ่านพิจารณาจากรัฐสภาส่วนราชการได้จัดทำแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายเงินตามรูปแบบที่สำนักงานงบประมาณกำหนดและจัดส่งให้สำนักงบประมาณภายในเดือนตุลาคมของปีงบประมาณนั้น เพื่อสำนักงบประมาณได้พิจารณาอนุมัติเงินประจำงวดให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของส่วนราชการ

สำหรับการใช้จ่ายหลังจากที่ได้รับเงินประจำงวดแล้ว ส่วนราชการจะต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณสำหรับหน่วยงานนำร่องตามโครงการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ พ.ศ. 2543

2.2.6 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน (Financial and Performance Reporting)

การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน เป็นมาตรการที่สำคัญในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพราะจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงานในแผนงาน งาน/โครงการของสถานศึกษา

ขั้นตอนในการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ ดังนี้

1) การรายงานทางการเงิน เป็นการนำเสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อแสดงฐานะทางการเงินของสถานศึกษาให้แก่ บุคคลภายใน และภายนอกที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของสถานศึกษาว่าบรรลุเป้าประสงค์ หรือมีความสามารถในการบริหารการเงินของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไร

รายงานการเงินควรให้ข้อมูลทางบัญชีในด้านการบริหารการเงิน การควบคุมงบประมาณ ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน รายได้และรายจ่าย ค่าใช้จ่ายสะสมและกระแสเงินสด เพื่อช่วยให้ผู้ใช้รายงานสามารถคาดคะเนเงินสดในอนาคตของสถานศึกษาได้

2) ส่วนประกอบของการรายงานทางการเงิน

- (1) รายงานต้นทุนผลผลิต
- (2) งบแสดงฐานะการเงิน
- (3) งบแสดงผลการดำเนินงาน
- (4) งบกระแสเงินสด

3) การประเมินผล แผนงาน งาน / โครงการ

การประเมินผล แผนงาน งาน / โครงการ สถานศึกษาให้ใช้วิธีการประเมินผลแบบ CIPP Model ซึ่งประกอบด้วย

- (1) การประเมินผลบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation)
- (2) การประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation)
- (3) การประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation)
- (4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

4) แนวปฏิบัติในการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

(1) ผู้รับผิดชอบในการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ต้องศึกษาและนำข้อมูลในทุกด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น การวางแผนกลยุทธ์ การคำนวณต้นทุนผลผลิต การบริหารทางการเงิน และการควบคุมงบประมาณ การบริหารสินทรัพย์ มาตรฐานประเด็นของการรายงาน

(2) นำข้อมูลจากข้อที่ 1 มากรอกใส่แบบรายงานตามประเด็นในรอบระยะเวลาบัญชีของการรายงาน โดยรายงานตามแบบรายงานทางการเงินทั้ง 3 แบบ จำนวน 4 ครั้ง ทุกวันที่ 15 ของเดือนธันวาคม มีนาคม มิถุนายน และกันยายน ถ้ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ให้รายงานปัญหาและเสนอขออนุมัติปรับเปลี่ยนต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(3) แบบรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้รับผิดชอบรายงานผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อสิ้นสุดแผนงาน งาน / โครงการ

- (4) ดำเนินการส่งรายงานผู้เกี่ยวข้อง
- (5) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แก่สาธารณชน

2.2.7 การบริหารสินทรัพย์ (Asset Management)

การบริหารสินทรัพย์ สถานศึกษาต้องมีระบบข้อมูลสินทรัพย์ที่เป็นปัจจุบัน การจัดหาสินทรัพย์ใหม่ต้องสอดคล้องกับแผนงาน งาน / โครงการของสถานศึกษา มีการเบิกจ่าย ที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการบำรุงรักษาสินทรัพย์ ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า มีระบบดูแลมิให้สูญหายทำให้ต้นทุนผลผลิตเป็นไปตามพันธกิจ และเป้าประสงค์ อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของสถานศึกษา

1) แนวทางการบริหารสินทรัพย์ในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ดังนี้

(1) สร้างความตระหนักและให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรของสถานศึกษา

(2) กำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา

(3) กำหนดความต้องการในการใช้สินทรัพย์

(4) การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

(5) การจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน

(6) วิธีการใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์

2) วิธีการตีราคาทรัพย์สิน

การตีราคาทรัพย์สินเพื่อให้ได้มูลค่าสุทธิของทรัพย์สิน ที่จะใช้บันทึกในบัญชีทรัพย์สินตามบัญชีคงค้าง จะดำเนินการเมื่อทรัพย์สินนั้นมีข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญเพื่อประโยชน์ในการตีราคาครบถ้วน โดยเฉพาะวัน เดือน ปี ที่ได้ทรัพย์สินมา และราคาต้นทุนของทรัพย์สินนั้น ราคาต่อหน่วยหรือต่อชุด ไม่ต่ำกว่า 30,000 บาท

2.2.8 หน่วยตรวจสอบภายใน (Internal Audit)

ความสำคัญของการตรวจสอบภายใน ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงาน ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1) ความหมายของการตรวจสอบภายใน

การตรวจสอบภายใน หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติการตามแผนงาน ที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ การบริหารการเงิน การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน การบริหารงานอื่นๆ ตลอดจนการตรวจสอบบัญชี การวิเคราะห์ประเมินความเพียงพอและประสิทธิผลของการควบคุมภายในของส่วนราชการ รวมทั้งรายงานผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะ

- 2) วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบภายในระดับสถานศึกษา
 - (1) เพื่อช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง
 - (2) เพื่อส่งเสริมให้มีการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม
- 3) ประเภทของการตรวจสอบภายใน มี 4 ประเภท คือ
 - (1) การตรวจสอบทางการเงิน (Financial Audit)
 - (2) การตรวจสอบทางปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance Audit)
 - (3) การตรวจสอบการดำเนินการ (Performance Audit)
 - (4) การตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Audit)
- 4) กระบวนการและเทคนิคการตรวจสอบภายใน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้
 - (1) การวางแผนงานตรวจสอบ
 - (2) การปฏิบัติงานตรวจสอบ
 - (3) การจัดทำรายงาน
 - (4) การติดตามผล

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เริ่มจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมนำมาใช้เพื่อการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบที่เน้นการตรวจจับ (Detection) อันได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Inspection) และการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ทั้งสองกิจกรรมนี้เน้นพัฒนาความแม่นยำของเครื่องมือและประสิทธิภาพเทคนิคที่ใช้ในการตรวจความผิดที่เกิดขึ้น เป็นการลงมือกระทำหลังจากเกิดข้อผิดพลาดหรือปัญหาเกิดขึ้นแล้ว (Retrospective หรือ Reactive) การบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบที่สองเกิดขึ้นในสองทศวรรษหลังนี้ มีลักษณะที่เน้นการป้องกันก่อนที่ความผิดเกิดขึ้น (Preventive หรือ Proactive) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประกันคุณภาพและการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ (Total Quality Management หรือ TQM) (Dale, 1994 ; อ้างในกรมวิชาการ, 2544 ลำดับที่ 1 : 6) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพว่า หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติทั้งหมดที่เป็นระบบและมีการวางแผนล่วงหน้า ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่สร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่าสินค้าหรือบริการหนึ่ง จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่ได้วางไว้ “..all those planned and systematic actions necessary to provide adequate confidence that a product or service will satisfy given

requirements for quality..” ส่วนการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบหรือ TQM นั้น เดล (Dale, 1994 ; อ้างถึงใน กรมวิชาการ. 2455 ลำดับที่ 1 : 6) ได้ให้คำจำกัดความว่า

“A management philosophy embracing all activities through which the needs and expectation of the customer and community, and the objectives of the organization are satisfied in the most efficient and cost-effective way by maximizing the potential of all employees in a continuing drive for improvement”

“TQM เป็นปรัชญาการบริหารจัดการที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่จะตอบสนองความคาดหวังและความต้องการต่างๆ ของลูกค้าและชุมชนและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์สูงสุดจากศักยภาพของพนักงานทุกคน ในอันที่จะมุ่งมั่นไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจากการตรวจสอบและการควบคุมเชิงคุณภาพ โดยมีมาตรการป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดเกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่ขั้นการออกแบบและขั้นดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมา และยังมี การนำผลการประเมินในทุกขั้นตอนไปใช้ในการวางแผน ออกแบบ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

เมอร์กาทรอยด์ และมอร์แกน (1994 : 7) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างการประเมินคุณภาพและการประกันคุณภาพ และได้จำแนกลักษณะเด่นของ การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

- 1) มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
- 2) มาตรฐานเขียนในรูปแบบของการคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
- 3) มาตรฐานจะต้องสามารถประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย
- 4) มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีกรยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร
- 5) การประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีการตรวจสอบและทบทวน การทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม

ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกลไกขับเคลื่อนให้สถานศึกษาพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้สังคมมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

2.3.1 ความหมายและขอบเขตของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพ (สันติ ทองประเสริฐ. 2542 : 2) หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ในกระบวนการจัดการศึกษาตั้งแต่การวางแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ สามารถสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจาก สถานศึกษานั้น มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม

คุณค่าของการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาที่สามารถดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษานั้นประสบความสำเร็จ จะเกิดคุณค่าหลายประการ คือ

- 1) ผู้เรียนและสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน
- 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความพอใจและได้รับผลประโยชน์สูงสุด
- 3) สถานศึกษาได้รับความเชื่อถือศรัทธา และเป็นที่ยอมรับของสังคม
- 4) สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งคุณภาพ (Quality Organization) นำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเรื่องคุณค่าของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) มาตรา 4 วรรค 6-8 ระบุความหมายของคำทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

“มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพ

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นๆ

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อประกันคุณภาพ และมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2) หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มีบัญญัติในมาตราที่ 47-51 ดังนี้

มาตราที่ 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตราที่ 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตราที่ 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่มีการประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตราที่ 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตราที่ 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

บทเฉพาะกาล มาตรา 72 วรรค 3 บัญญัติถึงระยะเวลาที่ต้องจัดให้มีการประเมินผลตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกว่า

“ภายในหกปีนับแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ ให้กระทรวงจัดให้มีการประเมินผลภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษา”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บังคับใช้ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินผลเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก ภายในวันที่ 20 สิงหาคม 2548

การประกันคุณภาพของกรมสามัญศึกษา (สันติ ทองประเสริฐ, 2544 : 15-18) ได้เริ่มพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นระบบที่ชัดเจน มีการประชุมร่างมาตรฐาน และตัวชี้วัดมาตรฐานการศึกษาหลายครั้งและมีการทำประชาพิจารณ์สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกับคณะนิติบัญญัติเอกสาขาการทดสอบและการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการพิจารณาผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการประชาพิจารณ์ เมื่อวันที่ 16-17 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ณ ห้องประชุมกรมสามัญศึกษา สรุปเป็นมาตรฐานดังนี้

มาตรฐานด้านผลผลิต (Output) 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด

มาตรฐานด้านกระบวนการ (Process) 7 มาตรฐาน 39 ตัวชี้วัด

มาตรฐานด้านปัจจัย (Input) 9 มาตรฐาน 41 ตัวชี้วัด

รวมทั้งสิ้น 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด

การจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2543 : 5-16) คุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากข้อมูลการประเมินของ IEA (International Association for the Evaluation of Education Achievement) เกี่ยวกับผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พบว่า แม้ผลการเรียนของนักเรียนไทย

จะดีกว่าหลายประเทศในโลกแต่ยังต่ำกว่าหลายประเทศในทวีปเอเชีย จึงทำให้สังคมข้องใจเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาหลายประการ เช่น

1) ความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาต่างจะผลิตผู้จบการศึกษามีความรู้ความสามารถทักษะ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และคุณสมบัติต่างๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรและความคาดหวังของสังคม

2) ความเชื่อถือในปัจจัยและกระบวนการให้การศึกษาของสถานศึกษาต่างๆ ว่าเป็นมาตรฐานเหมาะสมใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขนำไปสู่ผลการจัดการศึกษาที่ต้องการ และมีความยั่งยืนในการคงสภาพการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อเป็นหลักประกันว่าสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมในปัจจุบัน และอนาคตกรมสามัญศึกษาจึงจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาดีกว่าขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาและได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาจากองค์กรการประกันคุณภาพการศึกษา

2) เพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมเกิดความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

3) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนและองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

เป้าหมาย

1) ในปี 2542 สถานศึกษาทุกแห่งมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

2) ภายในปี 2543 สถานศึกษาที่ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาผ่านการประเมินผล หรือตรวจสอบ และปรับปรุงคุณภาพภายใน

3) ภายในปี 2545 สถานศึกษาที่ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาผ่านการประเมิน และรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30

4) ภายในปี 2548 สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาผ่านการประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60

5) ภายในปี 2550 สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกแห่งผ่านการประเมิน และรับรองมาตรฐานการศึกษา

นโยบายในการประกันคุณภาพการศึกษา

- 1) เร่งรัดพัฒนาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน โดยมุ่งเน้นให้มีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ ตลอดจนการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา
- 2) ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษา และรักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีกลไกการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพภายในที่เหมาะสม
- 3) สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรและสถาบันต่างๆ เพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สังคมได้ทราบ
- 4) ส่งเสริมให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษาและสนับสนุนให้สถานศึกษาได้รับการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษา

- 1) จัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา
- 2) จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาทั้งด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิต
- 3) พัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษาให้เข้าสู่ มาตรฐานวิชาชีพ
- 4) จัดหาและพัฒนาสื่อเอกสาร คู่มือการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การบริหารจัดการ และแนวดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
- 5) ให้สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามีข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพ
- 6) ประชาสัมพันธ์สร้างความร่วมมือให้ชุมชนได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของสถานศึกษา
- 7) พัฒนาระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม ที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยเหลือและ สร้างขวัญกำลังใจให้สถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
- 8) ประสานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการประเมินสถานศึกษา ที่ได้ผ่านการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายในแล้ว เพื่อขอการรับรองผล การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก

9) จัดทำรายงานความก้าวหน้า การประกันคุณภาพการศึกษาเสนอต่อประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10) จัดให้มีมาตรการในการรักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ที่ผ่านการรับรองคุณภาพการศึกษาแล้ว โดยให้มีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถานศึกษาปีละ 1 ครั้ง เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอกอย่างน้อย 5 ปีต่อครั้ง

11) จัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษาและ นำผลมาปรับปรุงแก้ไข

แนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการ พัฒนาการศึกษาที่ช่วยสร้าง ความพึงพอใจ และความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า ผู้เรียนที่จบ การศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยมีแนวความคิดหลัก ดังนี้

1) การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Child Centered Development) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงต้องช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยความสะดวก และส่งเสริมให้ผู้เรียน แต่ละคนได้พัฒนาจนเต็มศักยภาพ และมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม สามารถดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุข และร่วมมือพัฒนา อย่างสร้างสรรค์

2) การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management : SBM) เป็นแนวความคิดมุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารการศึกษาได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิต คือ ผู้เรียนให้มี คุณภาพได้ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการจึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความรับผิดชอบ ที่จะตรวจสอบได้ และเป็นการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้สถานศึกษา ชุมชน สังคม ร่วมมือในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3) การมีส่วนร่วมและร่วมคิดร่วมทำ (Participation Collaboration) เป็น แนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วม รับผิดชอบในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคน และกับบุคคล โดยส่วนรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (All for Education) โดยแนวความคิดนี้เชื่อว่า

การให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมคิดและร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษาตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน และการประกันคุณภาพการศึกษาจะทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ ให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากขึ้นก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกัน พัฒนาการศึกษามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

4) การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็นแนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมจะทำให้เขาเกิดความตระหนักในคุณประโยชน์ของการศึกษา และผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของเขาและมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับ ศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชน สังคม

5) การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา (Authorities) ต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐานสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และหน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นการประกัน และสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมได้อย่างแท้จริง

การประกันคุณภาพภายนอกของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 2-4)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เชิญผู้แทน ผู้ปกครองและนักวิชาการมาประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่างมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของชาติ เมื่อวันที่ 27-29 เมษายน 2541 และได้จัดทำประชาพิจารณ์ทั้งหมด 13 ครั้ง สุดท้ายได้ประมวลสังเคราะห์ความคิดเห็นของทุกกลุ่ม และปรับปรุงร่างมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ นำไปจัดโพล (Poll) สสำรวจความคิดเห็นและจัดลำดับความสำคัญผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนมากกว่าร้อยละ 90 เห็นด้วยกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้แต่ละข้อ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการในการประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 มีมาตรฐานทั้งหมดดังนี้

มาตรฐานด้านผลผลิต (Output) 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานด้านกระบวนการ (Process) 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานด้านปัจจัย (Input) 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้

รวมทั้งสิ้น 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้

การจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลการศึกษา (สมศ)

ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ) ตามมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีฐานะเป็นองค์กรมมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและประเมินผลการจัดการศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการตามภารกิจแล้วดังนี้

- 1) กำหนดกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก
- 2) กำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก
- 3) คัดเลือกและอบรมผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินภายนอก
- 4) ดำเนินการประเมินภายนอกรอบแรก ตั้งแต่ปี 2545 (ถึงสิงหาคม 2548)

อาศัยอำนาจตามความมาตรา 47 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังนี้ คือ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา. 2547 : 9)

กำหนดให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 1) การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ
- 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
- 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 8) การผลุกระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

ภาระงานที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษามีดังนี้คือ

2.3.2 การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ (กรมวิชาการ. 2544 ข : 9-23)

ความสำคัญของระบบสารสนเทศ

สถานศึกษาที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบันสามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวกและตรงตามความต้องการ ช่วยให้สถานศึกษาดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนหลักฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ มีกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและประกอบการตัดสินใจ (กรมวิชาการ, 2544 : 2)

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งอาจแสดงเป็นตัวเลข ตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์ ข้อมูลเหล่านี้เป็นสิ่งที่เก็บรวบรวมมาโดยไม่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ จัดกระทำ จึงทำให้ส่วนมากไม่มีความหมายสมบูรณ์พอที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่างๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องราวต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

ระบบสารสนเทศ (Information System) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุด และการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ สามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหารและการตัดสินใจ ทั้งในระดับปฏิบัติ ระดับหมวด/งาน หรือระดับบริหาร

องค์ประกอบของระบบสารสนเทศ

การจัดทำระบบสารสนเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ

1) ข้อมูล เป็นข้อเท็จจริงต่างๆ ภายในสถานศึกษาและในบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เป็นปัจจัยนำเข้าของระบบสารสนเทศ

2) การจัดเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมและจัดเก็บรักษาข้อมูล และสารสนเทศที่มีอยู่ หรือที่ได้มาอย่างมีระบบ สะดวกต่อการนำมาประมวลผลหรือนำมาใช้ประโยชน์ และสามารถแก้ไข ปรับปรุง ให้เป็นปัจจุบันได้ง่าย

3) ประมวลผลหรือการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล จัดกระทำข้อมูลเพื่อความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่งมีวิธีการประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศมีอยู่มากมาย เช่น การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง การทำ Cross tabulation (ตารางแจกแจงข้อมูลตัวเลขแบบหลายประเภท ตลอดจนการใช้สูตรคณิตศาสตร์ (คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

4) สารสนเทศ เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้ว เป็นผลผลิตของระบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การสร้างระบบสารสนเทศให้มีคุณภาพ ควรคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1) มีการตรวจสอบความถูกต้อง (Verifiability)

2) มีความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy)

3) มีความสมบูรณ์และครอบคลุม (Comprehensiveness) เพียงพอที่จะใช้ตัดสินใจ

4) มีความชัดเจน (Clarity) ไม่ต้องตีความ มีข้อความกะทัดรัดได้ใจความ

5) มีความเกี่ยวข้องตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ (Relevance)

6) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ปรับใช้ได้หลายสถานการณ์

7) ใช้ได้ง่าย รวดเร็ว (Accessibility)

8) สามารถจัดระบบตั้งแต่การเตรียมข้อมูลนำเข้า การประมวลผลและนำผลรายงานในเวลาทันต่อเหตุการณ์ (Timeliness)

สถานศึกษาสามารถจัดระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ โดยจำแนกเป็นระบบย่อยๆ ดังนี้

1) ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วยสารสนเทศที่เกี่ยวกับภาพรวมของสถานศึกษา สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความต้องการของชุมชน สภาพการบริหารและการจัดการตามโครงสร้างและภารกิจ เช่น ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา กิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา ระบบเอกสารที่จำเป็นของสถานศึกษา เป็นต้น

2) ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เป็นระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนทั้งหมด สารสนเทศส่วนนี้เกิดจากผู้สอน เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน จำแนกเป็นรายชั้น รายปี ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน รายงานความประพฤติ/พฤติกรรมกรรมการแสดงออกของผู้เรียนเทคนิคการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

3) ระบบสารสนเทศการบริหารงานวิชาการ เป็นการจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การพัฒนากิจกรรมแนะแนว และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน บรรยายการเรียนการสอน ความหลากหลายในวิธีการและการใช้เครื่องมือประเมินสภาพผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ทั้งนี้สารสนเทศประเภทนี้ต้องมีการประมวลผลรวม มีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้องและทันสมัยจึงจะมีความหมายต่อการจัดการและการบริหารงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น งานธุรการ งานการเงิน งานบุคลากร งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก งานอาคารสถานที่ เป็นต้น

5) ระบบสารสนเทศเพื่อการรายงาน สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเพื่อรายงานต่อเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง

ชุมชน และสาธารณชน โดยนำข้อมูลและสารสนเทศทั้ง 4 ส่วนมาสรุปเป็นภาพรวมที่เข้าใจง่าย กะทัดรัด ระบุผลสำเร็จตามสภาพและผลพัฒนาที่เกิดขึ้น

การบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษาทั้งระบบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และ 40 กำหนดให้ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาโดยตรง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาแต่ละแห่งทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เป็นการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) (กรมวิชาการ ลำดับที่ 3 : 2544)

รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) เป็นการดำเนินงานอยู่บน พื้นฐานการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา บิดา มารดา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8, 10, 30 และ 47) ดังต่อไปนี้

การกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเกิดประโยชน์หลายประการ เช่น ความคล่องตัว ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาสามารถเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนได้ตามความต้องการของชุมชน สามารถหาทรัพยากรและบุคลากร เพื่อการพัฒนาผู้เรียนได้ตามประสงค์ เป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดขึ้นจะเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้อยู่ใกล้ชิดผู้เรียน คือ สถานศึกษา บิดามารดา ชุมชน เป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย และ ทิศทางที่สนองผู้เรียน

การกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่สถานศึกษายังเป็นโอกาสให้เกิดการพัฒนา ภาวะผู้นำ และความเจริญเติบโตทางวิชาชีพของบุคลากรในสถานศึกษา

การมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน บิดามารดา ผู้ปกครอง และชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้สมบูรณ์ เพราะเป็นการร่วมในการตัดสินใจ จึงเกิดความตระหนัก ในความรับผิดชอบ ให้การสนับสนุนในด้านการเรียนการสอน การป้องกันและแก้ปัญหาาร่วมกัน (กมล สุคประเสริฐ. 2540 : 1)

การแข่งขันด้านคุณภาพ

สถานศึกษาต้องตระหนักและมีความเชื่อในคุณค่า คือ ต้องสร้างความสามารถ ให้แข่งขันด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพของการเอาใจใส่ดูแลผู้เรียน คุณภาพของ

สวัสดิการที่จัดให้ผู้เรียน ที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนมาตรฐานของสถานศึกษา และความพึงพอใจของบิดามารดา ผู้ปกครอง และชุมชน

การใช้งานวิจัย

ครูผู้สอนต้องศึกษางานวิจัยใหม่ ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนของตน ใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้มากขึ้น เป็นครูมืออาชีพ ตามที่สังคมต้องการ

2.3.3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

การจัดการคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ เน้นความพึงพอใจของผู้รับบริการ การป้องกันมากกว่าแก้ไข ในการจัดการบริหารให้มีคุณภาพ ต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการ การจัดหาทรัพยากร การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบการดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไข การอนุมัติการเรียนและการจบหลักสูตร การรายงานผล (กรมวิชาการ. 2544 ค : 3)

ระบบการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบกับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) วงจรเดมมิ่ง ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (P) การร่วมมือการปฏิบัติงาน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) ร่วมกันปรับปรุง (A) (สมศ. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อรับการประเมินภายนอก. 2544 : 10)

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

- 1) ทีมงาน ประกอบด้วยทุกกลุ่ม/ฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ต้องทำงานร่วมกัน มีความรู้ ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างงานของตน
- 2) พันธะผูกพัน เป็นองค์ประกอบหลักที่จะสนับสนุนให้เกิดการตื่นไหว ในการประสานความร่วมมือ เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ และความเพียรพยายามให้บรรลุเป้าหมาย
- 3) ความรู้ในงานที่ทำอันจะทำให้ภารกิจขององค์กรสู่การปฏิบัติได้
- 4) เครื่องมือเทคนิค และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) การสื่อสาร ระหว่างกลุ่มฝ่ายต่างๆ ภายในองค์กรและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในระหว่างปฏิบัติงาน

แนวความคิดการพัฒนาการองค์กรแห่งการเรียนรู้ (บริษัทคู่แข่ง. 2543 : 12) ของ ดร.ปีเตอร์ เอ็มเซ็งกี (Dr.Peter M. Senge) ได้เสนอวินัย 5 ประการที่ครอบคลุมตั้งแต่บุคคล ไปจนถึงองค์กรที่ต้องมีเป้าหมายและมีระบบงานในการพัฒนาผู้นำและสมาชิกทุกคนในองค์กร เพื่อให้มีการเรียนรู้ ศรัทธา และถือปฏิบัติร่วมกันที่จะทำให้เกิดผลชัดเจน คือ

- 1) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ (Personal Mastery)
- 2) รูปแบบ วิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง (Mental Models)
- 3) การสร้างและสานวิสัยทัศน์ (shared Vision)
- 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning)
- 5) การคิดและความเข้าใจเชิงระบบ (Systems Thinking)

ลักษณะสำคัญของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

1) วิสัยทัศน์ผู้นำ ผู้บริหารศึกษาต้องกำหนดทิศทางและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนมีความคาดหวังสูง ค่านิยม ซึ่งต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผู้นำต้องมีส่วนในการพัฒนาระบบ ยุทธศาสตร์และวิชาการที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ให้เกิดนวัตกรรมใหม่สร้างความรู้ และประสิทธิภาพของสถานศึกษา

2) การเน้นผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา การบริหารการศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความรับผิดชอบของพลเมืองในชีวิต

3) การเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาให้เรียนรู้และเป็นสังคมนการเรียนรู้ การเรียนรู้ในสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการและวิธีการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ จะเกิดตามที่สถานศึกษาปฏิบัติ คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้

การพัฒนาการศึกษาควรเน้นที่ความก้าวหน้า การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ หลักสูตรและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ทั้งหมดควรได้รับการจัดระบบที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และควรประกอบด้วยวิธีการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

4) การสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุกหน่วยงาน ความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับการพัฒนาความรู้ ทักษะการสร้างสรรค์ และแรงจูงใจของ คณะบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องของคณะบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษา การก่อให้เกิดความพึงพอใจมีการพัฒนาและมีความสุข (กรมวิชาการ. 2544 ค : 83)

2.3.4 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนที่จัดทำอย่างเป็นระบบ บนพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษาประกอบด้วยเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สมบูรณ์ ครอบคลุม การพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษาและ

เป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายสอดคล้องกับ
วิสัยทัศน์และมาตรฐานการศึกษา

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีดังนี้

- (1) การจัดตั้งคณะจัดทำแผนงาน
- (2) การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่
- (3) การประสานความร่วมมือทางวิชาการ
- (4) การวางแผนการทำงานของคณะจัดทำแผน

ขั้นที่ 2 การประเมินความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา มีดังนี้

- (1) การทำความเข้าใจวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- (2) การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา
- (3) การสำรวจความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน
- (4) การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียนและกำหนด

ประเด็นสำคัญการพัฒนา

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุและพิจารณาแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญ

การพัฒนา

- (1) ทบทวนประเด็นความสำคัญการพัฒนา
- (2) ตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการ
- (3) เขียนเป้าหมายการพัฒนา
- (4) เขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 4 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี มีดังนี้

- (1) การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี
- (2) การตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนากับแผนปฏิบัติ

การรายปี

ขั้นที่ 5 การเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนถึง

แหล่งงบประมาณ และทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อใช้ในกิจกรรมตามโครงการ

ขั้นที่ 6 การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

- (1) สร้างการยอมรับแผน
- (2) มอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ
- (3) ทำความเข้าใจส่วนต่างๆ ของแผน (กรมวิชาการ, 2544 ง : 5)

2.3.5 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามที่สถานศึกษาและผู้มีส่วนร่วมจัดทำขึ้น

2.3.6 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

ความหมายของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างมีระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา จำแนกได้ ดังนี้

1) การตรวจสอบ เป็นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสำหรับนำไปเป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา

2) การทบทวน เป็นการนำข้อมูลการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาพิจารณาเปรียบเทียบว่า เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด และหาสาเหตุตลอดจนแนวทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

ความสำคัญของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1) เป็นกระบวนการติดตามรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศการดำเนินงานและผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) ให้สถานศึกษา วิเคราะห์ตนเองเพื่อทราบความก้าวหน้าจุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินการ อันนำไปสู่การร่วมกันปรับปรุงพัฒนา และตรวจสอบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

3) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาอย่างมีระบบ

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตาม รวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

2) เพื่อรวบรวมจัดระบบสารสนเทศและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพจากภายนอก

กระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย

- (1) การวางแผนดำเนินการตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษา
- (2) วิธีดำเนินงาน
- (3) การสรุปผลการตรวจสอบและทบทวนภายใน
- (4) การรายงานผล
- (5) การปฏิบัติเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข

แนวทางตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีดังนี้

1) สถานศึกษาจะต้องตอบคำถามที่สำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ 3 ข้อ คือ

- (1) นักเรียนทุกคนมีการเรียนรู้และได้รับการบริการหรือไม่
- (2) สถานศึกษาทราบได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้
- (3) กิจกรรมที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

ดีขึ้น มีอะไรบ้าง

2) สถานศึกษาต้องตอบคำถามสำคัญเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

- (1) ขณะนี้สถานศึกษาอยู่ที่ไหน มีสภาพอย่างไร โดยศึกษาวิเคราะห์ สภาพ

ปัญหาและความต้องการ (Need Assessment)

- (2) เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (3) สถานศึกษาจะบรรลุเป้าหมายอย่างไร
- (4) สถานศึกษาจะรู้ความสำเร็จอย่างไร

3) สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ขอบข่ายการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

- 1) วิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา
- 2) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3) การเรียนการสอน
- 4) การเรียนรู้ ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 5) การบริหารและการจัดการ (กรมวิชาการ. 2544 จ : 8)

2.3.7 การประเมินมาตรฐานการศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษา มี 2 ลักษณะ

1) การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการประเมินตามมาตรฐานของกรมสามัญศึกษา ประเมินทั้งหมด 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด

มาตรฐานด้านผลผลิต 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด

มาตรฐานด้านกระบวนการ 7 มาตรฐาน 39 ตัวชี้วัด

มาตรฐานด้านปัจจัย 9 มาตรฐาน 41 ตัวชี้วัด

ผู้รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ

(1) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำการประเมินที่สำคัญสำหรับสถานศึกษา

(2) คณะกรรมการประเมินภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มบุคลากรที่เป็นตัวแทนจากทุกฝ่าย/งาน/หมวด

(3) หัวหน้าฝ่าย/หมวด/งาน ซึ่งรับผิดชอบมาตรฐาน/ตัวชี้วัด ตามที่สถานศึกษามอบหมาย

(4) ครูและบุคลากรทุกคน ที่รับผิดชอบมาตรฐาน/ตัวชี้วัด ที่ฝ่าย/หมวด/งานมอบหมายให้ดำเนินการ

รูปแบบของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

(1) ประเมินและเก็บข้อมูลผลการประเมินโดยผู้ปฏิบัติ/ผู้รับผิดชอบงานนั้นๆ ในระหว่างดำเนินงาน การปรับปรุง แก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนาให้ได้คุณภาพตามที่กำหนด

(2) ประเมินและเก็บข้อมูล เพื่อสรุปเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาทั้งระบบ และจัดทำรายงานการประเมินผลตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) หรือรายงานประจำปี (Annual Report)

การวางแผนการประเมิน

(1) ทบทวนทุก มาตรฐาน/ตัวชี้วัด ที่จะทำการประเมิน

(2) ทบทวนงาน/โครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนด

(3) ผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมงาน/ โครงการ อาจเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการดำเนินงาน

(4) คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จะรวบรวมข้อมูลการประเมินผลดำเนินงาน/โครงการ จากผู้รับผิดชอบ มาวิเคราะห์สรุปผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา SAR

2) การประเมินผลคุณภาพภายนอก สถานศึกษาต้องจัดทำ SAR ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สมศ) กำหนด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานด้านผลผลิต 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานด้านกระบวนการ 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานด้านปัจจัย 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้

ในครั้งแรกประเมิน 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้

ด้านการประเมิน

(1) ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา คณะผู้ประเมินจะศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และร่วมกันวางแผนการกำหนดประเด็นและรายงานข้อมูลที่ตรวจสอบ กำหนดตารางการปฏิบัติงาน มอบหมายงานให้ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคน และแจ้งกำหนดวันเยี่ยมสถานศึกษาก่อนล่วงหน้า 2 สัปดาห์

(2) ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา มีกำหนดประมาณ 3 วัน ผู้ประเมิน จะทำการประเมินทั้งด้านบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากร หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน โดยใช้รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษาเป็นหลัก จึงตรวจสอบเพื่อยืนยันผลการประเมินตนเองในมาตรฐานต่างๆ ตามเหตุผลรองรับและหลักฐานสนับสนุน เมื่อได้รับข้อมูลครบถ้วนแล้ว คณะผู้ประเมินจะนำข้อมูลที่ค้นพบมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์สรุปผลตามมาตรฐานและให้ข้อเสนอแนะ วันสุดท้ายต้องนำผลการประเมินเสนอต่อบุคลากรของสถานศึกษาด้วยวาจา

(3) หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินจะร่วมกันทำรายงานการประเมินสถานศึกษา โดยนำข้อมูลหลักฐานต่างๆ ตรงตามที่รายงานให้สถานศึกษาทราบ โดยวาจา แล้วจัดส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบ และโต้แย้งภายใน 15 วัน

สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินจากคณะกรรมการการประเมินภายนอก

3) สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด (ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6) ให้ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน การทดสอบระดับชาติ (National Test)

ป.3 สอบวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์

ป.6 สอบวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

ม.3 สอบวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา

ม.6 สอบ SAT และวิชาหลักตามแผนการเรียน

2.3.8 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ความสำคัญของการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

แนวการเขียนรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี จะต้องสะท้อนคุณภาพการจัดการของสถานศึกษา อันเป็นผลจากการดำเนินการงานพัฒนาคุณภาพตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และแผนปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษา โดยมีผลลัพธ์ที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ

- 1) คุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
- 2) ศักยภาพของสถานศึกษาในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การเขียนรายงาน ต้องชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ โดยแสดงหลักฐานข้อมูล และผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษาที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้ ซึ่งได้จากกระบวนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตลอดปี ที่มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง ต่อเนื่องตามเป้าหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ข้อมูลที่น่าเสนอควรมีรูปแบบที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และต้องจัดเก็บไว้ในระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

แนวการเขียนรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีมี ดังนี้

- 1) บรรยายสรุปสภาพและผลการดำเนินงานที่สถานศึกษาปฏิบัติงานเกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาประจำปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี
- 2) นำเสนอข้อมูลและผลการดำเนินงานที่ปรากฏจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจนำเสนอในรูปของตาราง แผนภูมิ กราฟ พร้อมแปลผลข้อมูลให้ชัดเจน สัมพันธ์กับตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3) สรุปผลการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเทียบกับระดับคุณภาพการดำเนินงานที่ต้องการ โดยอาจนำข้อมูลจากการดำเนินการในข้อ 2 มาเทียบกับระดับคุณภาพของจังหวัด หรือเขตการศึกษา โดยใช้ตารางเปรียบเทียบหรือกราฟ พร้อมทั้งวิเคราะห์

สรุปให้เห็นถึงระดับคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษานั้น เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

รูปแบบการเขียน

บทที่ 1 บทนำ

- (1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
 - ประวัติ ที่ตั้ง สภาพชุมชน
 - โครงสร้างการบริหาร
 - วิสัยทัศน์ ภารกิจ
- (2) จำนวนบุคลากร
 - จำนวนผู้เรียนแยกตามระดับชั้น
 - จำนวนครูแยกตามวุฒิทางการศึกษา
 - จำนวนบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน
- (3) คณะกรรมการสถานศึกษา
 - รายชื่อคณะกรรมการ
 - สรุปการประชุม และความช่วยเหลือที่ได้รับจากคณะกรรมการ
- (4) คณะกรรมการนักเรียน
 - รายชื่อคณะกรรมการ
 - ภาระงานและผลงานของคณะกรรมการนักเรียน

บทที่ 2 การดำเนินงานและความสำเร็จในรอบปีตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

- (1) เป้าหมาย/ยุทธศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการ
- (2) ผลงาน โครงการ/กิจกรรมที่เด่นในรอบปีการศึกษา

บทที่ 3 สภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษา

- (1) ด้านคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละระดับชั้น คุณลักษณะพึงประสงค์ของผู้เรียน จำนวนผู้มีความสามารถ การมาเรียน การออกกลางคัน จำนวนผู้ได้รับการยกย่อง สภาพความพึงพอใจของครู ผู้เรียน และชุมชนต่อคุณภาพผู้เรียน
- (2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร/การจัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการสอนแนวใหม่อย่างต่อเนื่อง การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน สภาพความพึงพอใจของผู้เรียนต่อคุณภาพต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน

(3) ด้านคุณภาพผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร การจัดสรรเงินงบประมาณ รายหัว เป็นงบดำเนินการและงบลงทุน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี สภาพความพึงพอใจของบุคลากรต่อผู้บริหาร

(4) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การให้ความร่วมมือกับชุมชน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สภาพความพึงพอใจของบุคลากร ต่อความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

บทที่ 4 สรุปผลและแนวการพัฒนาต่อไป

(1) สรุปภาพรวมคุณภาพของสถานศึกษาทั้งระบบในรอบปีของเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(2) สรุปประสิทธิภาพของการจัดการของสถานศึกษา โดยเสนอสภาพความสำเร็จที่ดำเนินการได้ ตามเป้าหมายแต่ละเรื่องในรอบปีพร้อมยุทธศาสตร์/แนวดำเนินการ (โครงการ/กิจกรรมเด่นของสถานศึกษา)

(3) เสนอแนวทางการพัฒนาในปีต่อไป โดยระบุจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุง พร้อมข้อเสนอแนะในการพัฒนางานในปีต่อไป (กรมวิชาการ. 2544 ฉ : 5)

2.3.9 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การกำกับ ติดตาม ประเมิน การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบ มีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการส่งเสริมพัฒนา และประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม สนับสนุน ส่งเสริม ประเมินและผดุงระบบ การประกันคุณภาพ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้งานพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สร้างความรู้สึกรักของบุคลากรทุกคน ที่เกี่ยวข้องให้มุ่งมั่นพัฒนาสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ. 2544 ช : 4)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543 :19-28) ได้ทำรายงานผลการวิจัยเรื่องระบบ การบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี พบว่า มีข้อเสนอ ในการจัดสรรระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีข้อสรุป ดังนี้ การบริหารจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ถ้าเป็นงบประมาณแบบแสดงผลงานแล้ว

ในตัวเองจะบังคับว่าต้องทำอะไรบ้าง มีการระบุลักษณะการรายงานผลผลิตที่เกิดขึ้น แสดงผลการเชื่อมโยงผลผลิตกับผลลัพธ์ เชื่อมโยงผลลัพธ์กับแผนกลยุทธ์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เชิงนโยบายให้ได้เงื่อนงำที่ก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการงบประมาณที่ดีขึ้นอยู่กับระบบงบประมาณ

แนวทางการเสนอตัวแบบการจัดสรรและการบริหารจัดการกับงบประมาณ โดยสรุปแล้วเป็นข้อเสนอเชิงระบบที่ต้องทำควบคู่กันไป ตัวแบบการจัดสรรและการบริหารจัดการงบประมาณ การพัฒนาตัวแบบการจัดสรรและการบริหารจัดการงบประมาณยึดหลักการ มีเอกภาพการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาตัวแบบมีข้อพิจารณา 3 ด้านที่ต้องนำมาบูรณาการ หรือผนึกประสาน ได้แก่ ข้อพิจารณาด้านหลักการและเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบการจัดสรรงบประมาณกับหลักการกระจายอำนาจต้องคิดว่าจะทำอย่างไร การเชื่อมโยงการจัดสรรงบประมาณกับเป้าหมายของการปฏิรูป และการจัดสรรงบประมาณเป็นไปโดยไม่เห็นเป้าหมาย และเมื่อไปวัดประเมินผล จะพบว่า เด็กไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรหรือเด็กจบปริญญาตรีมีความสามารถเท่ากับเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ข้อพิจารณานี้มีความสำคัญมาก

ข้อพิจารณาอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านเทคนิค ได้แก่ สูตรการจัดสรรเงินที่ปัจจุบันมีซอฟต์แวร์ สูตรการจัดสรรเงินที่ใช้สูตรการจัดสรรเงินที่ปรับปรุงแล้ว ซึ่งคำนึงถึงสถานการณ์เฉพาะ เช่น การบกพร่องทางการเรียนรู้ ภาวะที่ต้องการเป็นพิเศษ เด็กในภาวะเสี่ยง ฯลฯ และข้อพิจารณาอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านการเมือง เป็นไปไม่ได้ที่จะแยกงบประมาณออกจากการเมือง เนื่องจากงบประมาณเป็นเครื่องมือของผู้นำทางการเมือง อยู่ที่ว่าผู้นำจะใช้เครื่องมือหรือไม่

เชาว์ วิจิฉัย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัย เรื่องการศึกษาความคิดเห็นต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูที่มีต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชลบุรี และเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูอาจารย์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 311 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 56 ข้อ และแบบสอบถามแบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffé ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ ที่มีต่อระบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมและรายด้านเห็นว่าเหมาะสม อยู่ใน

ระดับมาก เรียงลำดับจากน้อยไปมาก ดังนี้ ด้านบริหารงานการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการตรวจสอบภายใน ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ต้นทุนกิจกรรม

2) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ จำแนกตามตำแหน่งภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการบริหารสินทรัพย์ไม่แตกต่างกัน

3) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ จำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารงานทางการเงินและการควบคุม งบประมาณ

4) ความเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำถามปลายเปิด พบว่า ครูอาจารย์ร้อยละ 20 ระบุว่าขาดความรู้เรื่องการวางแผน งบประมาณ ข้อเสนอแนะควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูอาจารย์ เรื่องการวางแผนงบประมาณ

วาทีณี ต้นศิริระวงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความรู้และการดำเนินงาน เกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของผู้บริหารและครู โรงเรียนนาร่อง ในโครงการนาร่องปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ผู้บริหารโรงเรียน และครู มีความรู้ระดับปานกลางในภาพรวมทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความรู้ระดับปานกลางในด้านการวางแผนกลยุทธ์ระดับสถานศึกษา และด้านการวางแผนงบประมาณ ระยะปานกลาง แต่มีความรู้น้อยในด้านการจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปี

2) การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ผู้บริหารโรงเรียน และครู จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบตามวุฒิการศึกษาพบว่าผู้ที่มีความรู้ การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า หรือผู้มีความรู้ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ระดับสถานศึกษา ด้านการวางแผนงบประมาณระยะปานกลาง และด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปี อยู่ในระดับมาก

4) การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงานตามขนาดโรงเรียน พบว่า ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ผู้บริหาร และครู

ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีการดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กานต์ เสกขุนทด (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน นำร่องการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัย พบว่า

การศึกษสถานภาพการศึกษา ภารกิจหลักเน้นการจัดการศึกษาให้กับเด็กปกติเป็นหลัก ส่วนเด็กพิการ เด็กที่มีความสามารถพิเศษมีการเน้นน้อย ผลผลิตหลัก คือ จัดบริการการศึกษาก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมีธยมศึกษาตอนต้น สภาพแวดล้อมภายนอกทุกโรงเรียนได้รับผลกระทบจากปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส คือ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนอุปสรรค คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัญหาพบมากที่สุด คือ ไม่สามารถแยกประเด็นปัญหาให้ตรงปัจจัยหลักได้ สภาพแวดล้อมภายใน ทุกโรงเรียนได้รับผลกระทบจากปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบายสถานศึกษา ด้านผลผลิตและการบริการ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง คือ ด้านโครงสร้างและนโยบายสถานศึกษา ส่วนปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อน คือ ปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ปัญหาพบมากที่สุด คือ บุคลากรไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา การประเมินสถานภาพการศึกษา ส่วนใหญ่สถานศึกษาอยู่ในสถานภาพเอื้อและแข็ง ปัญหาพบมากที่สุด คือ วิทยากรที่ให้ความรู้ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการประเมินสถานภาพการศึกษา

การกำหนดทิศทางสถานศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ผู้บริหารและคณะครูเป็นผู้กำหนด ส่วนจุดเน้นของวิสัยทัศน์ คือ โรงเรียนจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ปัญหาพบมากที่สุด คือ บุคลากรขาดความรู้ ประสบการณ์ในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจของโรงเรียน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ สำระสำคัญ คือ พัฒนาบุคลากรให้ได้มาตรฐาน ปัญหาพบมากที่สุด คือ การใช้ ค่า สำนวนที่ใช้เขียนพันธกิจไม่รัดกุม สำระสำคัญของเป้าประสงค์ คือ นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่วนลักษณะของเป้าประสงค์สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียนนำร่อง ปัญหาพบมากที่สุด คือ เป้าประสงค์ที่ได้ไม่มีความเป็นรูปธรรมที่สามารถวัดได้ การกำหนดผลผลิตหลักครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนปกติ และครอบคลุมตัวชี้วัดด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ปัญหาพบมากที่สุด คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ในการกำหนดผลผลิตหลัก

การกำหนดกลยุทธ์ สถานศึกษาจัดทำกลยุทธ์ระดับองค์กร แผนงานและโครงการ กลยุทธ์ต่างๆ ตอบสนองงานอำนวยการ งานจัดการศึกษาและงานกิจการนักเรียน กลุ่มผู้รับ ประโยชน์ คือ นักเรียน โรงเรียน ครู/บุคลากร และชุมชน ปัญหาพบมากที่สุด คือ ขาดบุคลากร ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการกำหนดกลยุทธ์

การกำหนดตัวชี้วัด มีการกำหนดตัวชี้วัดผลผลิต และผลลัพธ์ โดยโรงเรียน เป็นผู้กำหนดเอง อาศัยแนวคิดจากวิทยากร ปัญหาพบมากที่สุด คือ ขณะอบรมวิทยากรไม่ได้เน้น ความสำคัญของตัวชี้วัด

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา แนวทาง ดังนี้

บุญส่ง เอ็งสุโสภณ และคนอื่นๆ (2541 : 15) ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (บทนิพนธ์) เรื่องการศึกษาความพร้อมและปัญหาในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า

1) โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ มีการเตรียมการเพื่อนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 71.88

2) ความพร้อมด้านปัจจัยในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านมีความพร้อมในระดับปานกลาง

3) ความพร้อมด้านกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริหารงานธุรการ และด้านบริหารงาน ด้านปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง

4) ปัญหาด้านปัจจัยทั้งในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับปัญหามานกลาง

5) ปัญหาด้านกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการบริหารงาน ธุรการ อยู่ในระดับน้อย

6) ความพร้อมด้านปัจจัยในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7) ความพร้อมด้านกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8) ปัญหาด้านปัจจัยในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

9) ปัญหาด้านกระบวนการในการนำโรงเรียนเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมพจน์ เจริญวานิช และคนอื่นๆ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า

1) ความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านปัจจัย

2) ผลเปรียบเทียบความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

(1) ชุมชนที่ระดับการศึกษาต่างกันคาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและในทุกด้านคือด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) ชุมชนที่มีอาชีพต่างกันคาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในทุกด้านคือด้านปัจจัย แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านกระบวนการ และผลผลิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

(3) ชุมชนที่มีรายได้ต่างกันคาดหวังต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในทุกด้านคือด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ไพจิตร ปานข่อยงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหา การดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัจจุบันในการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียง 3 ลำดับแรก คือ การพัฒนา มาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การผ่องระบบประกันคุณภาพ การศึกษา ส่วนปัญหาการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับปัญหาการดำเนินการ 3 ลำดับแรก คือ การ จัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา ส่วนการเปรียบเทียบการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและ ขนาดใหญ่ ในการพัฒนามาตรฐานการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การจัดทำแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยโรงเรียนขนาดกลาง มีการดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ในด้านการผ่องระบบการประกัน คุณภาพการศึกษา การจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการบริหารสารสนเทศ ส่วนด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการตามระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในการดำเนินการ มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ทุกด้าน เรียงอันดับปัญหา 3 อันดับแรก คือ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดบริหารและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา

วินัย เดชรัตนสุวรรณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพ การศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 5 สรุปผลการวิจัย

- 1) ผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาล เขต การศึกษา 5 ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ทั้ง 3 ด้าน คือ มาตรฐาน การศึกษาด้านปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านผลผลิต อยู่ในระดับปานกลาง
- 2) เปรียบเทียบผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัด เทศบาล เขตการศึกษา 5 ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 5 ทั้ง 3 ด้าน ตามขนาดโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า มีผลการดำเนิน การประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้านพบมาตรฐานด้านปัจจัย โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีผลการดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่ 1 คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0 5

3) ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล พบว่า มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย พบปัญหาการขาดแคลนครูในสาขาวิชาหลัก จำนวนนักเรียนต่อห้องมีจำนวนมากกกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ครูมีงานอื่นที่ต้องปฏิบัตินอกจากงานสอนเป็นจำนวนมาก บุคลากรในโรงเรียนขาดความสามัคคี มาตรฐานด้านกระบวนการ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนยังไม่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนจัดข้อมูลสารสนเทศไม่สมบูรณ์ คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษากับโรงเรียนน้อย โรงเรียนมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่รักการอ่าน ขาดคุณธรรมจริยธรรม และนักเรียนไม่สามารถที่จะคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ และให้เหตุผลได้

เก็จนก เอื้อวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อค้นพบเชิงปริมาณ พบว่าสถานศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม คุณภาพส่วนใหญ่ดำเนินการครบกระบวนการ คือมีการวางแผนการดำเนินการ และการตรวจสอบ ประเมินและปรับปรุงคุณภาพ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ พบว่าการดำเนินการแต่ละด้านยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในกลุ่มคุณภาพที่ 1 ดำเนินการครบถ้วนกว่าโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในกลุ่มคุณภาพที่ 5

2) ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ทুমเท สนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารแบบเข้มงวด การมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี คือ มีความสัมพันธ์ที่ดี มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีตัวแบบการเป็นครูที่ดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเห็นคุณค่าของการประเมินรวมทั้งการที่ครูมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการสอน สนใจใฝ่เรียนรู้และเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนั้น โครงสร้าง การประสานงานที่คล่องตัว และมีบุคลากรหรือคณะทำงานรับผิดชอบงานประกันคุณภาพก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยการภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนับสนุนช่วยเหลือ และการที่กฎหมาย/นโยบาย ต้นสังกัดผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพ รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนจริงจัง

3) ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์กรมีลักษณะแตกแยก แข่งขันไม่ให้เกิดริและไม่วางใจกัน ขาดการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และครูไม่เพียงพอ ขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับโรงเรียนเต็มที่ ใจดีเกินไป ขาดความเด็ดขาด นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเร็ว จนครูรับไม่ทัน ใช้รูปแบบการบริหารแบบชี้นำมากกว่าการมีส่วนร่วม และผู้ช่วยบริหาร ขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนี้ การที่โครงสร้างขาดการบริหาร ขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่ บุคลากรและมอบหมายความรับผิดชอบไม่ชัดเจนก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การศึกษาและนโยบายปรับลดอัตราค่าเล่าเรียน รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

บุญวรรณ มณีเนตร (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์สภาพ การดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพภายในทั้ง 8 ด้านนั้น โดยภาพรวมแล้ว สถานศึกษามีการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้านก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

3) เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน จำแนกความคิดเห็น ของผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์แตกต่างกัน สรุปว่า

(1) ผลการเปรียบเทียบปัญหาของสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารสถานศึกษาขนาดแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันในเรื่องการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ แต่พบว่าไม่แตกต่างกันในเรื่องการพัฒนา มาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงาน คุณภาพการศึกษาประจำปี และการผ่องระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

(2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาของสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในไม่แตกต่างกัน

(3) ผลการเปรียบเทียบปัญหาของสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์

ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในไม่แตกต่างกัน

ธงชัย พุ่มชิต (2545 : บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด

ระดับของความคิดเห็น และเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดตราด ต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้กรอบความคิด “วงจร เดมมิง” (Deming Cycle) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบประเมิน (Check) การปรับปรุงแก้ไข (Action)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับของความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงแก้ไข และด้านการตรวจสอบประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) ระดับความคิดเห็นของครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูให้ความสำคัญด้านการตรวจสอบประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงแก้ไข และด้านวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง

3) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า ระดับของความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคกัฟฟี่ (Mc Guffey. 1980 : 15) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานธุรการของสถานศึกษาในสหรัฐอเมริกา แล้วหาข้อมูลจากผู้ปฏิบัติหน้าที่งานธุรการ-การเงิน เฉพาะระดับหัวหน้างานในปี ค.ศ. 1980 รายงานการวิจัยของเขาได้รับการตีพิมพ์โดยสมาคมการบริหารงานธุรการสถานศึกษาของสหรัฐอเมริกา และแคนาดา ผลงานวิจัยที่สำคัญปรากฏดังนี้

1) ผู้บริหารงานธุรการให้ความสำคัญกับงานการเงินในระดับสูงมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า เป็นงานที่ต้องรับผิดชอบมากกว่างานอื่นๆ

2) ผู้บริหารงานธุรการที่มีใบประกาศนียบัตรรับรองความสามารถมักจะได้รับความเชื่อถือในการบริหารงาน

3) จากการวิจัยครั้งนี้พบความจริงว่า สภาพการบริหารงานธุรการมีความสลับซับซ้อน

4) การมอบหมายหน้าที่การงานแก่บุคลากรแต่ละคนจำเป็นต้องควมเน้นการฝึกอบรมก่อนมอบหมายตำแหน่งหน้าที่ โดยเน้นการสร้างทักษะในเรื่องการมอบหมายภารกิจ การสร้างแรงจูงใจ การติดตามและการควบคุมงาน รวมทั้งการฝึกอบรมให้มีความรอบรู้ ความชำนาญในด้านระเบียบงานธุรการโดยตรง

แพททริเซีย (1997 : 64, อ้างถึงใน สมชาย ใจเที่ยง. 2545 : 46) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบความก้าวหน้าไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา และการควบคุมการปฏิบัติ ในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย จากผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น กลไกสังคมช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงจากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง การประกันคุณภาพการศึกษาและควบคุมการประเมิน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องรับผิดชอบ ต่ออาชีพของตนซึ่งต้องดำเนินการไปอย่างมีเหตุผลและกระบวนการที่ชัดเจน ในประเทศสวีเดนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกันคุณภาพการศึกษาจนถึงประเมินครูในสถานศึกษาจึงเกิดการพัฒนาดังชัดเจน ในประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญละเอียดถี่ถ้วนกับการใช้ข้อสอบภายนอก โรงเรียนมีการควบคุมจากส่วนกลาง ในประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญจากการประเมินจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา นำเอากระบวนการสอบมาตรฐานกลางซึ่งอ้างอิงไปสู่การยอมรับที่มาตรฐาน และในประเทศออสเตรียมีการนำเอากระบวนการประเมินผลโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน มีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนสู่การควบคุมคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาขั้นสูงต่อไป

วอลท์สเตเตอร์ (Wohlstetter. 1995) ได้ศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ไปปฏิบัติพบว่ามีหลายแห่งประสบความสำเร็จ แต่ก็มีอีกหลายแห่งนำไปใช้ไม่ได้ผล เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จ ก็คือการกระจายอำนาจไปให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน และคณะกรรมการ ได้มีส่วนในการตัดสินใจมากที่สุด และสาเหตุของความล้มเหลวคือ ผู้บริหารทำงานโดยใช้แนวความคิดตนเป็นหลัก กระบวนการทำงานไม่เปลี่ยนแปลง

2.5 สรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบการวิจัยตามหลักการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จากการดำเนินงานเพื่อให้ผ่านมาตรฐานทางการเงิน 7 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.5.1 การวางแผนงบประมาณ สถานศึกษาต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ การจัดทำกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าที่ระยะปานกลาง (MTEF) และการประเมินผลเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ เพื่อเป็นการตรวจสอบการวางแผนกลยุทธ์

1) สถานศึกษาต้องใช้ระบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : มาตรา 39) สถานศึกษามีอิสระในการบริหาร โดยการมีส่วนร่วมของคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : มาตรา 39) ร่วมกันคิด ร่วมกันพัฒนาปรับปรุง ร่วมกันแก้ปัญหา

2) สถานศึกษาต้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ที่สมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อร่วมกันหา SWOT ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

3) สถานศึกษาวางระบบงบประมาณที่ครอบคลุมข้อมูลสำคัญ โดยการทำกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าที่ระยะปานกลาง

2.5.2 การคำนวณต้นทุนการผลิต เป็นข้อมูลสำคัญและจำเป็นในการจัดสรรงบประมาณ ที่เน้นที่ผลผลิต ผลลัพธ์และต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิต

1) การคำนวณต้นทุนการผลิต ต้องครอบคลุมต้นทุนทั้งหมดที่สถานศึกษาใช้ คือ ต้นทุนงบบุคลากร ต้นทุนงบดำเนินการ ต้นทุนงบลงทุน และงบประมาณอื่นที่สถานศึกษาได้รับ

2) สถานศึกษาจะต้องกระจายต้นทุนทั้งทางตรงและทางอ้อมลงสู่ผลผลิต

2.5.3 การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยจัดระบบและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เกิดประสิทธิภาพ รัดกุม รวดเร็ว และโปร่งใส

1) จัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารงานพัสดุ ให้มีขั้นตอนการดำเนินงานที่รัดกุม โปร่งใส เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ 2535 และที่ปรับปรุงแก้ไข

2) วางแผนการดำเนินงานการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการและปฏิทินงานของสถานศึกษา

3) ทุกฝ่าย / งาน / กลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรร่วมกันพิจารณาและให้ข้อมูลในการจัดซื้อจัดจ้าง

2.3.4 การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ จะต้องมีการควบคุมงบประมาณการกำหนดความรับผิดชอบเรื่องการเงินและบัญชี

1) กำหนดผู้รับผิดชอบและหน้าที่ในการบันทึกบัญชี
2) การบริหารทางการเงินต้องเป็นไปตามแผนงาน/โครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี

- 3) บุคลากรต้องมีความรู้การบันทึกบัญชีตามเกณฑ์แบบพึงรับพึงจ่าย
- 4) ต้องพัฒนาระบบสารสนเทศและมีระบบการควบคุมภายใน

2.3.5 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน เป็นการแสดงถึงผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามแผนงาน / โครงการในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาว่ามีประสิทธิภาพ

- 1) รายงานทางการเงิน
 - การรายงานต้นทุนผลผลิต หลังจากที่ได้ดำเนินงานตามกิจกรรมแผนงาน / โครงการ ซึ่งเป็นการแสดงฐานะทางการเงิน
 - รายงานตามระยะเวลาที่กำหนดตามไตรมาส
- 2) การรายงานผลการดำเนินงาน เป็นการรายงานตามข้อมูลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ

2.3.6 การบริหารสินทรัพย์ การวางระบบการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

- 1) จัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
- 2) คำนึงถึงทางเลือกการเช่าสินทรัพย์ นอกจากการจัดซื้อสินทรัพย์
- 3) มีการวางแผนล่วงหน้าในการจัดหาสินทรัพย์ และทดแทนสินทรัพย์เดิม โดยคำนึงถึงกรอบงบประมาณการจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง

2.3.7 การตรวจสอบภายใน เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนงานในการบริหารงบประมาณ การเงิน (การบัญชีแบบพึงรับพึงจ่าย) งานพัสดุและทรัพย์สิน เพื่อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ รัดกุม และโปร่งใส

- 1) กำหนดเป้าหมายการตรวจสอบ ทั้งนี้โดยมีแผนปฏิบัติการและปฏิทินการตรวจสอบภายใน ตามมาตรการการควบคุมภายในของสถานศึกษา
- 2) จัดทำรายงานและสรุปผลการตรวจสอบเสนอต่อต้นสังกัด

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบการวิจัยตามระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานั้น คือ เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษา ภายใต้การกำกับดูแล และสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจ โดยมีหลักฐานข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงานตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ 8 ด้าน คือ

1) การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ สถานศึกษาต้องใช้ระบบบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมของคณะครู บุคลากรของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : มาตรา 9 มาตรา 39) ร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดแนวทาง วิธิดำเนินการ รวมทั้งการกำกับ ติดตาม ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

(1) มีการจัดทำระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลสมบูรณ์ มีความเที่ยงตรง เพื่อนำมาร่วมกันหา SWOT

(2) เมื่อได้จุดยืนของสถานศึกษาแล้ว ร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์ (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย

2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้บรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 คือผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม มีปัญญา รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

(1) กำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ให้เหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น

(2) มาตรฐานศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ (มาตรฐานด้านผลิต มาตรฐานด้านกระบวนการและมาตรฐานด้านปัจจัย)

3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีมุ่งพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งระบบ ทุกกิจกรรม ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การบริหารจัดการ การปกครอง การพัฒนาวิชาชีพของบุคลากร การบริหารงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ และคุณลักษณะตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา

(1) เป็นแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น ชุมชนและองค์กรเอกชน

(2) เป็นการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่วางไว้

(3) จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ ให้สามารถผ่านทุกมาตรฐานตามหลักสูตร

(4) กำหนดแหล่งงบประมาณและทรัพยากร ที่ได้รับการสนับสนุนลงในแผนปฏิบัติการ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าแผนงาน/โครงการที่กำหนดจะมีงบประมาณดำเนินการ

4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องยอมรับและมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่แสดงถึงความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผน

(1) มีการมอบหมายหน้าที่ปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ โดยการออกคำสั่ง

(2) ต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องมีคณะกรรมการทำหน้าที่ตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานว่า มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างไร

(1) กิจกรรมทุกกิจกรรมต้องมีการประเมินผล ความสำเร็จ ความสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานของหลักสูตร หรือปัญหาที่พบเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

(2) เรียนรู้ ต้องตรวจสอบทบทวน ระดับและสภาพความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่รับผิดชอบ

(3) คู่มือการดำเนินงาน ภาพสำเร็จของโครงการ และความร่วมมือกับทุกฝ่าย การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการเรียนการสอน การสัมภาษณ์ การสอบถาม หรือการพิจารณาจากหลักฐาน เช่น แฟ้มสะสมงาน แบบสำรวจ แบบสอบถาม

6) การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ตามมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพตามความคาดหวังของผู้ปกครองชุมชน และสังคม

(1) การประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาดำเนินการเอง โดย

- เมื่อเสร็จสิ้นปีการศึกษา สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วยฝ่าย/งาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประเมินแต่ละมาตรฐานตามมาตรฐานของกรมสามัญศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด ตามเอกสารหลักฐานแต่ละมาตรฐานว่าอยู่ในระดับใด ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร แล้วจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดการประเมินสถานศึกษาต้องดำเนินการทุกปี

- ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมาเป็นผู้ประเมิน โดยศึกษาจากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของสถานศึกษาดำเนินการประเมิน 3 วัน หลังจากงานเอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนดูการสอนและจะสรุปผลด้วยวาจาให้คณะครูทราบในวันที่ 3

(2) การประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา ประเมิน 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของสถานศึกษาต่อ ชุมชน กำหนดให้มีการประเมิน 5 ปีต่อครั้ง เริ่มครั้งแรกตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548

- เมื่อสถานศึกษามีข้อ เอกสารต่างๆ เตรียมพร้อม ส่งเอกสารการรายงานการประเมินตนเองไปยังสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาจะแจ้งสถานศึกษาทราบวันประเมิน ล่วงหน้าประมาณ 3-5 วัน เมื่อคณะกรรมการที่จะมาประเมินได้ศึกษาเอกสารการรายงานการประเมินตนเอง

- คณะกรรมการได้สัมภาษณ์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน คู่มือสอนของครู ประชุมสรุปผลการประเมินให้สถานศึกษาทราบด้วยวาจา ผลแต่ละมาตรฐานเป็นอย่างดี หรือบางมาตรฐานควรปรับปรุงและส่งรายงานเป็นเอกสารอีกครั้ง

(3) สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด (ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6) ให้ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน การทดสอบระดับชาติ (National Test)

7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการแสดงผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปี ว่าบรรลุผลสำเร็จหรือสอดคล้องกับเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- (1) รายงานข้อมูลทั่วไป
- (2) สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (3) รายงานแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมาย
- (4) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการปรับปรุงการศึกษา

ในรอบปีต่อไป

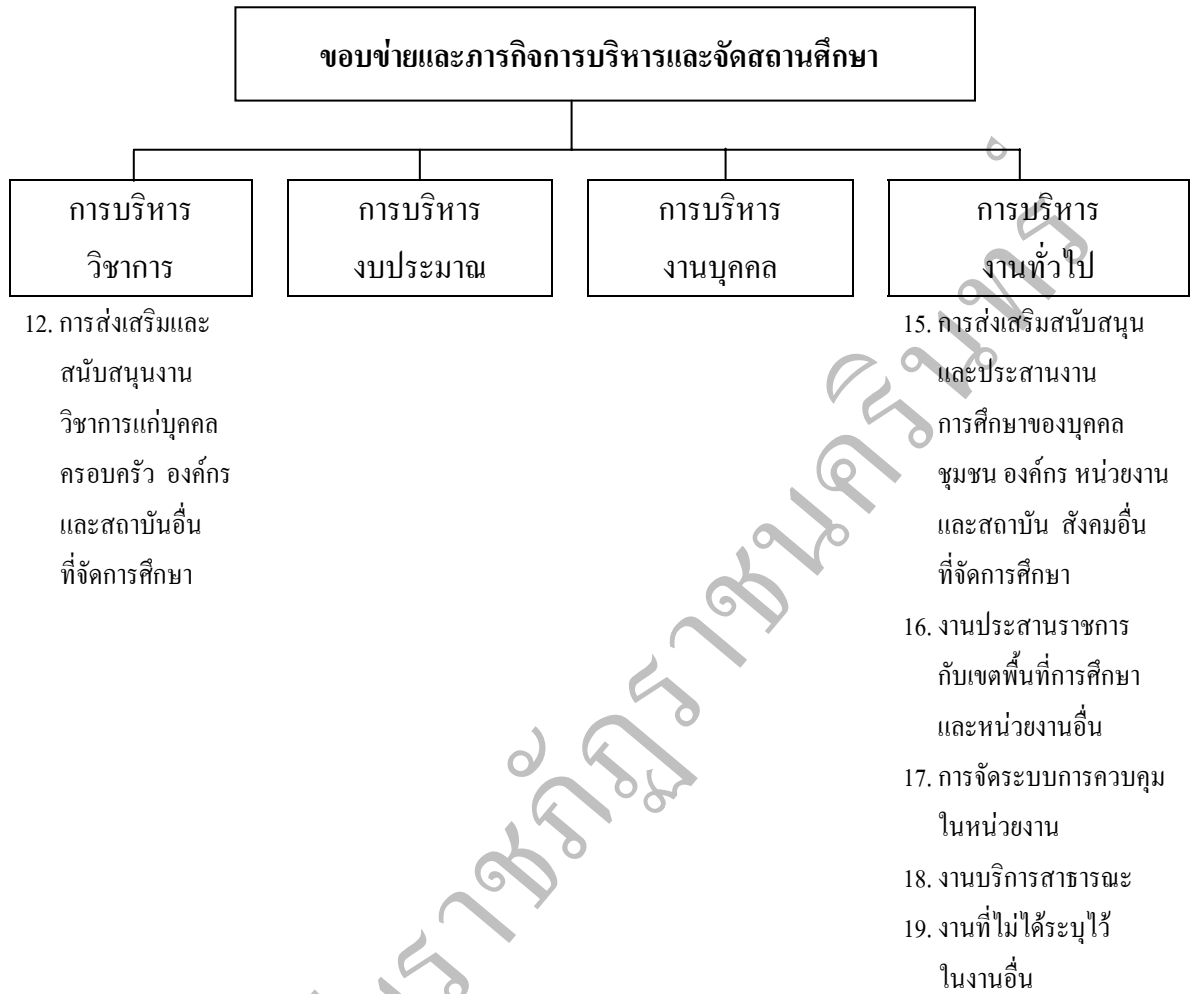
8) การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดต้องทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ดูแลให้สถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพภายในทุกปี เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการส่งเสริมให้ระบบการประกันคุณภาพศึกษามีประสิทธิภาพ

จากการสรุปผลการศึกษากาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานและการประกันคุณภาพการศึกษา จากแนวการดำเนินงานของทั้งสอง มีความสอดคล้อง ชับซ้อนกันอยู่ที่สถานศึกษาสามารถดำเนินงานทั้งสองไปพร้อมกัน โดยไม่ต้องแยกกันดำเนินการ คือ

1) การบริหารเป็นการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา

- 2) ระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา
- 3) การร่วมกันหา SWOT ร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี
- 4) การดำเนินงานกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี
- 5) การประเมินผล ทบทวนตรวจสอบการดำเนินงาน
- 6) การรวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐาน สรุปผลจัดทำรายงาน
- 7) ส่งรายงานและรอรับการประเมิน
- 8) การใช้วงจรเดมมิ่ง PDCA มาใช้ในการดำเนินงาน

ภาพ 3 สถานศึกษามีขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา แผนภูมิ พ.ร.บ.

4 ด้าน

(ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 32)

ตาราง 1 เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการกับการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ	การบริหารวิชาการ การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ	แนวทางปฏิบัติ
1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา <ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเหนือสถานศึกษา เช่น แผนการศึกษาชาติ แผนปฏิบัติราชการ กระทรวงศึกษาธิการ - ศึกษาวิเคราะห์วิจัยการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาตามกรอบทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษาและตามความต้องการของสถานศึกษา - วิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามข้อตกลงที่ทำกับเขตพื้นที่การศึกษา ด้านปริมาณคุณภาพเวลา ต้นทุน ซึ่งต้องคำนวณด้านต้นทุนผลิตและผลผลิตงาน/โครงการ - จัดทำข้อมูลสารสนเทศ 	1. จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2. กำหนดเกณฑ์ประเมินเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของ สมศ.
1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา <ul style="list-style-type: none"> - ครอบคลุมการทางการศึกษา พรบ. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT และประเมินสถานภาพสถานศึกษา - กำหนดวิสัยทัศน์ Vision พันธกิจ Mission เป้าประสงค์ Corporate Objection ของสถานศึกษา 	3. วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

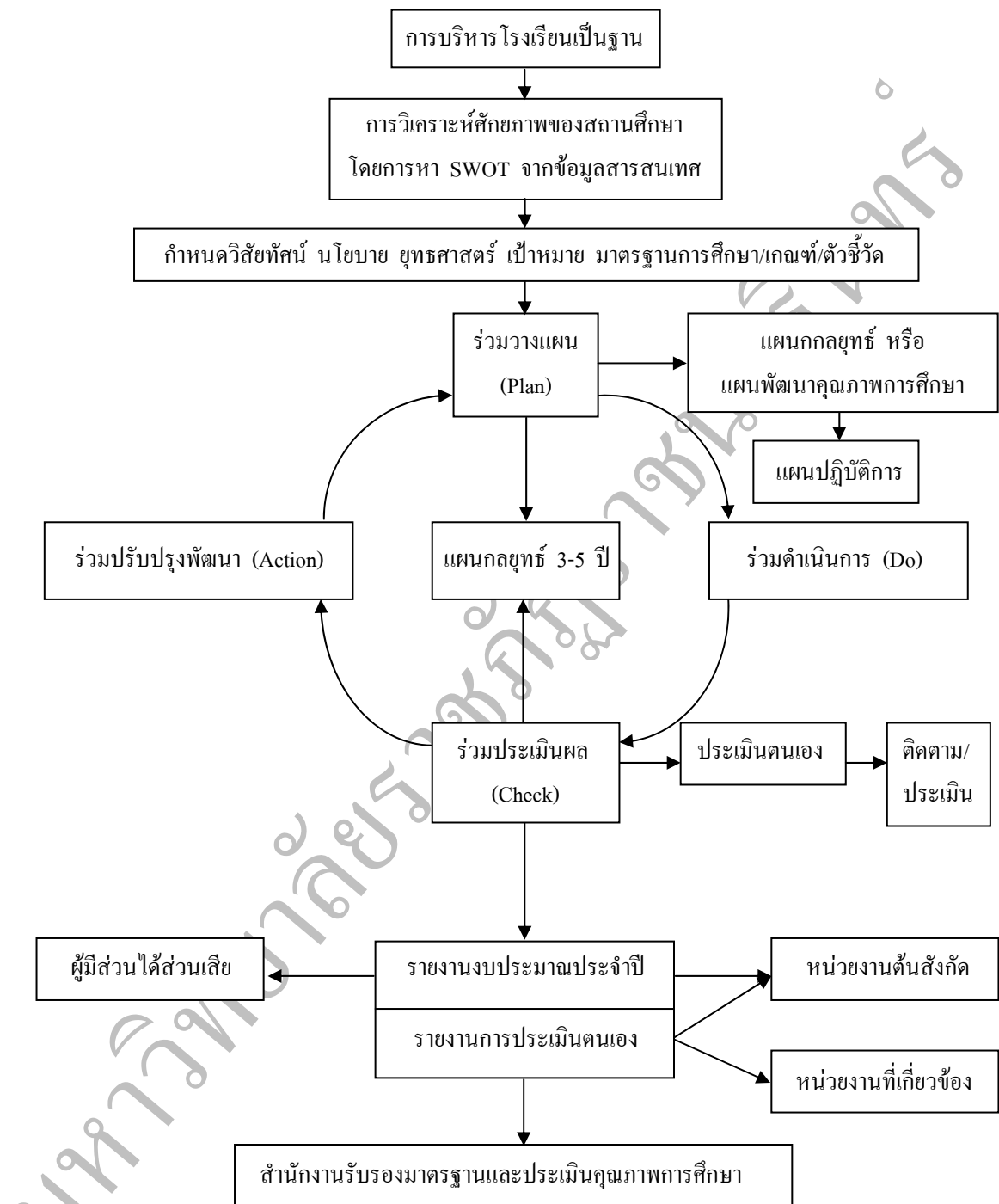
ตาราง 1 (ต่อ) เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการกับการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ	การบริหารวิชาการ การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดผลผลิต Outputs ผลลัพธ์ Outcomes และตัวชี้วัดความสำเร็จ Key Performance Indicators : KPIs - จัดทำรายละเอียดโครงการ แผนงาน โครงการกิจกรรมหลัก 	
<p>1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนองบประมาณ</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - ทำรายละเอียดแผนงบประมาณแผนงาน/โครงการให้มีความเชื่อมโยงกับผลผลิตและผลลัพธ์ตามตัวชี้วัดความสำเร็จของการศึกษา วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของแผนงาน งาน/โครงการ ตามแผนพัฒนามตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน - จัดทำกรอบประมาณการรายจ่ายระยะปานกลาง Medium Term Expenditure Framework : MTEF กำหนดเป้าหมายผลผลิตที่ต้องการดำเนินการใน 3 ปีข้างหน้า เสนอต่อเขตพื้นที่การศึกษา 	
<p>2. การเบิกจ่ายอนุมัติงบประมาณ</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำแผนใช้งบประมาณตามไตรมาส และเบิกจ่ายตามแผน 	
<p>3. การบริหารการเงิน การเก็บรักษา การจ่ายให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด</p>	
<p>4. การทำบัญชี ให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด</p>	<p>4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผนติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p>

ตาราง 1 (ต่อ) เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการกับการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ	การบริหารวิชาการ การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
<p>5. การจัดหาพัสดุ</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์แผนงาน/โครงการที่จัดทำกรอบรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง เพื่อตรวจดูกิจกรรมที่ต้องใช้พัสดุ - จัดหาพัสดุตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 <p>6. การทำรายงานทางการเงินและงบเงิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำรายงานประจำเดือนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและกรมบัญชีกลาง - ทำรายงานประจำปี จัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน การดำเนินงานทางการเงิน ส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและกรมบัญชีกลางตามระยะเวลาที่กำหนด 	<p>5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุง และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา</p> <p>6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา</p> <p>7. ประสานงานกับสำนักรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง</p>

ดังนั้นจะเห็นการกำหนดของเขตงานในฝ่ายวิชาการ และฝ่ายบริหารงบประมาณ มีความสัมพันธ์กัน และมีจุดร่วมกันคือ แผนกลยุทธ์หรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันจัดทำขึ้น งานบริหารวิชาการ คือ โครงการกิจกรรมในแผนงาน/โครงการที่จัดทำขึ้นแต่ละโครงการมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผลิต Output – Outcomes ของสถานศึกษามีคุณภาพตามเป้าหมายของสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและของชาติ

ภาพ 4 การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปรับปรุงเพิ่มส่วนสัมพันธ์กับการประกัน
คุณภาพการศึกษาจากเดิม
(ที่มา : นิพนธ์ เสือก้อน. 2544 : 21)